

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

BOSÄTTNINGSSPÅR

PRESTEGÅRDSLØKKENE, 39/1
KRISTIANSAND, VEST-AGDER

JAKOB JOHANSSON / ZANETTE
TSIGARIDAS GLØRSTAD

Oslo 2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Prestegårdsløkkene	G.nr./ b.nr. 39/1
Kommune Kristiansand	Fylke Vest-Agder
Saksnavn Forslag til reguleringsplan for Gimle gård, Agder naturmuseum og Spicheren prestegårdsløkkene.	Kulturminnetype Bosättningsspår
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 08/2964	Tiltakskode/ prosjektkode 763032/280094
Eier/ bruker, adresse Kristiansand kommune	Tiltakshaver PTL-Kristiansand. Serviceboks 637. 4606 Kristiansand.
Tidsrom for utgravning 27.04.09-15.05.09	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM sone 32, N:6446820, Ø:441705
ØK-kart	ØK-koordinater
A-nr. 2009/227	C-nr. C57215
ID-nr (Askeladden) 113813	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf34106
Rapport ved: Jakob Johansson	Dato: 11.08.10
Saksbehandler: Zanette Tsigaridas Glørstad	Prosjektleder: Zanette Tsigaridas Glørstad

SAMMENDRAG

Denna rapporten behandlar en arkeologisk undersökning av bosättningsspår i Kristiansand i Vest-Agder. Bakgrunden till undersökningen var att det i trakten skulle ske flera små tilltag. Bland annat utbyggning av Agder naturmuseum, Kristiansand Katedralskole och Gimle videregående. Vest-Agder fylkeskommune genomförde registreringen av området i två omgångar, först 7. – 13. juni 2007 och sedan 26. – 30. november och den 3. – 6. december 2007. Vid den första omgången var man i den västra delen av området och fann här inga kulturminnen. Vid den andra omgången befann man sig i den östra delen av området och man fann då 32 bosättningsspår. Bland annat stolphål, kokgropar och större nedgravningar. Vid vår undersökning öppnade vi upp en större yta kring dessa strukturer med hjälp av maskinell avbaning. Vi fann då totalt 133 strukturer varav vissa senare avskrevs och en visade sig vara både ett stolphål och en kokgrop. Våra strukturer bestod av 56 stycken högst troliga stolphål och fyra till möjliga, sex stycken störhål och nio till möjliga, fem helt odefinierade strukturer, nio stycken kokgropar, två eldstäder, fyra diken och elva stycken stora runda strukturer. Den största av dessa har av fylkeskommunen blivit tolkad som ett möjligt grophus. En annan tolkning av vissa av dem skulle kunna vara avfallsgropar vid matlagning, en kompost. 28 stycken strukturer avskrevs. Gällande fynd så framkom det till största delen bränt ben, någon bit keramik samt flinta. Fältet var beläget mellan två parkeringsplatser åt norr och söder samt en väg som går längs med fältet åt öster och en skolbyggnad som ligger längs hela fältets västkant. Åt norr lämnades en liten bit av gräsmattan mot parkeringen intakt då vi öppnat upp ett testschakt längst åt norr som visade sig vara tomt på strukturer.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSRØM	2
3. FORMIDLING	3
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	3
5. UTGRAVNINGEN	4
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	4
5.2 Utgravningsmetode.....	4
5.3 Utgravningens forløp.....	5
5.4 Kildekritiske forhold	7
5.5 Utgravningen.....	8
5.5.1 Funnmateriale	8
5.5.2 Strukturer	9
5.5.3 Datering	13
5.5.4 Naturvitenskapelige prøver	14
5.5.5 Analyser.....	15
5.6 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	15
6. KONKLUSJON.....	19
7. LITTERATUR	21
8. VEDLEGG	23
8.1. Strukturliste	23
8.2. Funn og prøver	28
8.3. Tegninger	33
8.4. Fotoliste.	34
8.5. Analyser.....	39
8.6. Kart.....	39

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

PRESTEGÅRDSLØKKENE, 39/1

KRISTIANSAND, VEST-AGDER

JAKOB JOHANSSON

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Bakgrunden till den arkeologiska undersökningen vid Prestegårdsløkkene, 39/1, i Kristiansand var att reguleringsplanen för Gimle gård, Agder naturmuseum och Spicheren skulle förändras. Detta på grund av bland annat utbyggning av Agder naturmuseum, Kristiansand katedralskole och Gimle videregående.

I förbindelse med den nya reguleringsplanen genomförde Vest-Agder fylkeskommune en registrering av området i två omgångar, först 7. – 13. juni 2007, och sedan 26. – 30. november och den 3. – 6. december 2007. Vid den första omgången var man i den västra delen av området och fann här inga kulturminnen. Vid den andra omgången befann man sig i den östra delen av området och man fann då, vid Gimle videregående, 32 bosättningspår, bland annat stolphål, kokgropar och större nedgrävningar (id 113813), fördelade på tre av de 13 schakt man grävde i detta område.

Vest-Agder fylkeskommune sände då, den 31. januari 2008, brev till Riksantikvaren där de i enlighet med kulturminneslagen §8,4 bad om dispens för de berörda kulturminnena med id 113813 med vilkår om en arkeologisk undersökning. Kulturhistorisk museum uttalade sig om saken i brev till Riksantikvaren den 7. mars 2008. De stöttade då fylkeskommunens förslag. Riksantikvaren följde museets värdering och gav i brev, den 17. april 2008, fylkeskommunen tillåtelse till ingrepp i de berörda kulturminnena med vilkår om en arkeologisk undersökning. Den 4. juni 2008 blev reguleringsplanen vedtagen i Skien kommunestyre.

2. DELTAGERE, TIDSRÖM

Undersökningen skedde den 27. april till den 15. maj 2009. Vädret var under denna period till största delen fint om än lite kallt. Dagarna med regn var få och lättträknade.

Deltog gjorde under den första veckan Jakob Johansson (fältledare) och Marius Ringsrud (fältassistent). De sista två veckorna fick vi assistans av Lene Os Johannessen (fältassistent). Inmätning med totalstation samt skapa kartor under efterarbetet gjorde Magne Samdal. Projektledare var Zanette Tsigaridas

Glørstad. Grävmaskin och förare kom från Overland maskin AS. Förare var Øystein Møretrø.

3. FORMIDLING

Första dagen var tiltakshaver Ingvald Gustafsen ute och visade oss området. Vi fick mycket stor hjälp av de byggnadsarbetare som jobbade vid skolan och fick ta del av deras lunchrum och toaletter. Vidare hjälpte de oss med att spärra av området vid vägen. Även rektor och lärare på Gimle videregående var hjälpsamma. Vi fick gå upp på deras tak för att ta bra översiktbilder av fältet.

Det var även nere en hel del journalister på fältet. Den 7. maj var en journalist från Fædrelandsvennen på fält med artikel i tidningen följande dag. Den 12. maj var NRK sørlandet på fältet med inslag både i radio och på tv de följande dagarna. Här deltog även fylkeskonservatorn Frans-Arne Stylegar. Den 13. maj var det elever från Mediehøgskolen i Kristiansand på fält och de gjorde en artikel till en tidning och inslag till radio och tv.

Vidare hade vi två guidningar för elever från Gimle videregående. Lene Os Johannessen höll båda guidningarna och den 13. maj var det 27 elever med, och den 14. maj var det med 21 elever.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Fältet var beläget mellan två parkeringsplatser åt norr och söder samt en väg som går längs med fältet åt öster och en skolbyggnad som ligger längs hela fältets västkant. Åt norr lämnades en liten bit av gräsmattan mot parkeringen intakt då vi öppnat upp ett testschakt längst åt norr som visade sig vara tomt på strukturer. Mellan vårt huvudfält och testschaktet var det ca 25 m. Hela fältet var väldigt platt och undergrunden bestod av sand med växlande färg, från gult till mer rött. Jorden ovan den sterila undergrunden på fältet var mellan 20 cm och 1 m tjock, detta var ej bara matjord utan även påförda massor från konstruktion av skolbyggnad och väg.

På andra sidan gatan från fältet sett ligger Oddernes kyrka som troligen stammar från 1100-talet (id 85198). Inne i kyrkan står en sten med två runinskrifter (id 43167) varav den yngsta berättar om när kyrkan restes. Stenen kan möjligen ha stått på Gimle gård innan den flyttades till kyrkan. I området runt Oddernes är det registrerat flera kulturminnen och man har gjort flera arkeologiska undersökningar i området.

På nordsidan av Gimlemoen som rinner en bit nord om fältet ligger två gravhögar (id 13480) och ytterligare en gravhög är registrerad lite längre söderut (id 106845). Söder om Oddernes kyrka blev det på 1960-talet undersökt två båtgravningar från övergången mellan merovingertid och vikingatid (C30603, C30206). Det ska också finnas flatmarksgravar vars fynd inte har lämnats in till museet (Stylegar 2006: 246-247). Alla dessa gravminnen måste ses som delar av ett större gravfält som låg i området kring Oddernes kyrka men blev förstört i början av 1800-talet (Stylegar 2006: 184-197).

I förbindelse med att man byggde Gimlevägen, 1947, blev det, vid gångvägen in till Agder naturmuseum och botanisk hage, funnet fyra tjockackade yxor, ett par slipade pilar av skiffer och en tångepil av flinta (id 106616).

Av de få undersökningar av boplatsspår som har skett i Kristiansand-området är det relativt få som har skett just vid Oddernesområdet där vi höll till. På 60- och 70-talet blev det här undersökt närmare 300 kokgropar. Vid undersökningarna 1971-72 blev det också avtäckt 14 långhus och elva grophus (Rolfen 1992). Dateringarna från bosättningsspåren ligger från yngre romartid till folkvandringstid (200 - 550 e.Kr.).

Även 1988 blev det undersökt ett större boplatssfält i oddernesområdet (Rolfen 1992). Då framkom det åtta till tio långhus och fyra grophus. Mestparten av detta har daterats till förromersk järnålder, några få dateringar gav ett resultat från äldre romartid. Utöver detta blev det även avtäckt flera andra bosättningsspår och tjocka kulturlager. Kombinationen av kokgropfält, tunanlägg, övrig bebyggelse och ett stort gravfält i området visar på att Oddernes har varit ett stort maktcenter under järnåldern (Stylegar 2006:209).

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

En stor mängd av problemställningar sattes upp inför denna undersökning då fylkeskommunens registrering gav hopp om att det kunde finnas hus och spår av annan gårdsaktivitet i området. Några av dessa problemställningar har nu nog visat sig vara svåra att applicera på det resultat undersökningen gav. De problemställningarna vi hade satt upp när vi startade grävningen var dessa:

- Hur är husen konstruerade (typologi)?
- Hur är organiseringen av huset eller husena: funktion, rumsindelning och eventuellt husens placering i förhållande till varandra?
- Vad är husens datering?
- Hur är husens placering i förhållande till eldstäder och kokgropar, och är de olika kulturminnena samtidiga?
- Hur är boplatserna organiserade, finns det aktivitetsområden utanför husen?
- Är det möjligt att definiera ett gårdstun och eventuella strukturerande element tillknutet detta (gränser, gården och vägar)?

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Vi använde oss vid denna undersökning av maskinell avbaning som är den vanligast metoden att undersöka strukturer som ligger begravda under dyrkad mark (Løken, Pilø & Hemdorff 1996). Man tar då med hjälp av grävmaskin bort matjorden och, som i detta fallet, eventuella moderna, påförda lager. Man avtäcker då den sterila undergrunden där strukturer såsom kokgropar, stolphål, eldstäder och andra nedgrävningar blir synliga som mörkare fläckar. Under avbaningen märktes dessa ut. När allt var avbanat fick strukturerna nummer med

S och en siffra i stigande ordning. De strukturerna som fick strukturnummer under registreringen fick behålla dessa, de nya strukturerna fick nummer på dessa följande.

Vi avtäckte ett stort område kring de strukturerna som funnits av fylkeskommunen. Vi öppnade även upp en mindre yta, ca 25m, längre norrut mot den parkeringen som låg där. Fylkeskommunen hade ej gjort några fynd här men vi ville säkerställa att detta område verkligen var tomt. Då denna yta ej visade några strukturer övergavs det området.

Strukturerna rensades fram med krafsa och skårslev. Därefter dokumenterades alla strukturernas ytmått, de fotograferades i plan och deras fyllmassa fick en grundläggande beskrivning. Efter detta snittades strukturerna och halvparten grävdes ut. Profilen ritades oftast i skala 1:20 och fotograferades, djup och lager dokumenterades. Mängden skörbränd sten i kokgroparna dokumenterades i liter. Varje struktur har blivit beskrivet på eget strukturschema. Kolprover och makrofossilprover togs från mestparten av strukturerna som grävdes ut, dessa gavs provnummer i stigande ordning.

Fältet och strukturerna mättes in med totalstation.

Det blev under registreringen av fältet samt vid utgrävningen gjort ett antal fynd. Dessa föremål samt proverna från undersökningen av id 113813 är katalogiserade under C57215. Fotografierna är katalogiserade under Cf34106.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

27.04 Vi gjorde oss i ordning på museet och åkte ner till fältet.

28.04 Första dagen i fält. Arbetade med grävmaskinen hela dagen för att avbana fältet. Tog lite tid att hitta rätt nivå att ligga på då det var mycket moderna påförda massor längs skolbyggnaden. Det dök även upp en kabel som ej blivit påvisad för oss. Det visade sig dock efter lite undersökningar att den ej var i bruk. Vi fick även nyklar till baracker och verktygsboden.

29.04 Arbetade på med maskinen. Flera stora strukturer dök upp som var väldigt svåra att definiera. Hittade även flera stolphål men kunde ej se någon struktur på deras placering.

30.04 Jobbade med maskin i ca tre timmar. Efter detta gjordes en inledande beskrivning av fältet, det fotograferades, mättes och undergrunden beskrevs. Vi lokaliserade sedan fylkeskommunens strukturer för att se till att de fick samma nummer de hade fått tidigare.

04.05 Lene Os Johannessen anslöt sig till oss för att hjälpa till med utgrävningen. Jobbade hela dagen med att rensa upp strukturer och ge dem en inledande dokumentation. De gavs nummer, beskrevs i plan och fotograferades. Började fundera på om de stora strukturerna med stolphål runt kan vara någonslags grophus med tältkonstruktioner över. Har även fått det berättat för

mig att detta har varit en militärövningsplats på 1600-talet och framåt och att dessa skulle kunna komma därifrån.

05.05 Marius och Lene dokumenterade de sista strukturerna i plan fram till ca klockan tio. Efter det jobbade vi alla på med att gräva strukturer. Ca 50% av de möjliga stolphålen vi grävde var stolpar. Vidare grävde vi en kokgrop, en eldstad och en av de stora strukturerna. Den stora strukturen innehöll flera feta siltlag och bränt ben. Började fundera lite på om det kan vara en avfallsgrop från matlagning, en kompost. En av historielärarna från Gimle videregående kom förbi och undrade om de kan få en guidad tur när vi kommit lite längre. Vi sa ja.

06.05 Grävde strukturer hela dagen. Hittade flertalet stolphål uppe kring de stora runda strukturerna. Betydligt mer ordentliga än de nere i sydändan. Grävde ut den strukturen som av fylkeskommunen tolkats som ett grophus. Lite moderna fynd och en väldigt ojämn botten fick mig att tveka lite kring dess användning.

07.05 Grävde vidare på strukturerna. Flera odefinierade strukturer grävdes. Antagligen har de massa moderna fynd eller så har de ett tjockt kollager och massa sten som ser modern ut. Undrade hur mycket där som var stort. En journalist från Fædrelandsvennen kom ut i fält och intervjuade oss och tog lite bilder.

08.05 Grävde strukturer i regn och rusk. Första dagen med riktigt ordentligt regn. Hittade flera stolphål med olika utförande. Några spetsiga och ett som verkar skuret av en kokgrop. Kan vara intressant att datera.

11.05 Grävde på med våra strukturer. Var uppe på taket av skolan och fotograferade fältet. Zanette Tsigaridas Glørstad kom ut på fältet för att få en uppfattning om hur det såg ut. Hon hjälpte till att rensa upp några områden och gräva lite stolphål. Hon uppmärksammade oss även på vad som skulle kunna vara två stolprader kring en lång eldstad. Vidare undersökning får bevisa om så var fallet.

12.05 Grävde strukturer som vanligt. Ca halv tolv kom Magne Samdal ner och han fick hjälp av Lene att mäta in vårt fält och våra strukturer. NRK sørlandet kom ut i fält och gjorde ett tv och ett radioinslag. De intervjuade även fylkeskonservatorn Frans-Arne Stylegar som var ute och hälsade på oss. Huset som Zanette påtalat i går blev mer diffust. Visa stolphål blev inget och andra dök upp för att störa symmetrin. Får ta hjälp av prover att ordna upp detta.

13.05 Grävde strukturer. Lene höll en guidning för elever från Gimle videregående, 27 totalt. Tre elever från Mediehøgskolen i Kristiansand kom ut och gjorde varsitt inslag till tv, radio och en tidningsartikel.

14.05 Sista dagen på fält innan hemfärd i morgon. Vi dokumenterade fältet, tog bilder, tvättade verktyg, tog alla prover som vi ej tagit tidigare, städade av fältet och Lene hade en guidning för elever från Gimle Videregående, 21 totalt.

15.05 Hemfärd och allt packades in på museet.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Fältets placering tätt intill en stor byggnad och en väg medførde lite svårigheter då det gällde avbaningen av matjord som tog lite längre tid än väntat. Detta då det var olika lager med stora mängder påförda massor. Detta hade dock inte påverkat undergrunden.

Undergrunden var dock inte så orörd som man kunde ha hoppats på. Vi såg över hela fältet kantiga nedgrävningar som låg på rad genom fältet. De innehöll en ljusgrå/vit sand och skar rakt igenom allt i dess närhet. Deras ursprung är osäkert men de kan möjligtvis komma från något fundament av något slag. De var i vilket fall moderna.

Moderna nedgrävningar hade vi tyvärr gott om. Vi hade flera nedgrävningar som var fyllda med modernt avfall och det tog oss lite tid att reda ut vilka strukturer som var intressanta för oss.

Vidare fick vi berättat för oss av allmänhet och lärare på skolan att det legat en militärförläggning här och detta kan varit del av deras övningsplats. Troligen ska platsen ha använts som excersisplats redan på 1600-talet och framåt. Detta såg vi tidigt bevis på då vi fann hylsor och liknande från deras gevär. Vidare berättades det om deras läger med tält resta över gropar i marken. Allt detta fick oss att oroa oss lite angående våra större strukturer mitt bland alla stolphål. Dateringar från dessa får hjälpa oss att lösa dess ursprung och användningsområde.

Moderna och förhistoriska nedgrävningar. Sett mot NÖ.

Fotograf: Jakob Johansson

Det var också ett stort antal dräneringsdiken och liknande som löpte över fältet. Samt en kabel som ej var i bruk.

Allt som allt så har mänsklig aktivitet över en väldigt lång tid gjort detta fältet väldigt svårtolkat. Analyser från kolprover är väldigt viktigt för att sätta alla dessa strukturer i en riktig kontext.

Utöver mänsklig påverkan var det väldigt mycket rotsystem och liknande som vi såg spår av i undergrunden så det var inte alltid så lätt att skilja på natur och kultur. Speciellt då det gällde de många stolphålen vi hade på fältet.

5.5 UTGRAVNINGEN

133 strukturer avtäcktes vid utgrävningen i Prestegårdsløkkene 39/1 i Kristiansand. Av dessa var 34 stycken tidigare påvisade av fylkeskommunen. Utav de 133 strukturerna avskrevs 28 stycken när de fått en noggrannare undersökning och en av dem visade sig vara både ett stolphål och en kokgrop. Av de kvarvarande strukturerna tolkades 56 stycken som högst troliga stolphål och fyra till möjliga, sex stycken störhål och nio till möjliga, fem helt odefinierade strukturer, nio stycken kokgropar, två eldstäder, fyra diken och elva stycken stora runda strukturer. De större strukturerna visar lite spår av att kunna vara avfallsgropar från matlagning då några av de innehåller bränt ben. Den största av dem blev av fylkeskommunen tolkad som ett möjligt grophus. Den visade sig dock ha en väldigt ojämn botten och lite moderna fynd kom fram i den så detta kan vara en felaktig tolkning. Vidare skulle dessa stora strukturer kunna passa bra med berättelserna om miltärens övningar här på fältet.

5.5.1 FUNNMATERIALE

Vid fylkeskommunens registrering framkom det en del fynd fördelat på åtta stycken fyndnummer:

- 1: En skärva keramik från struktur S13. Gråbrunt gods med svart yta.
- 2: Grå flinta med cortex. Kan vara slagen. Lösfynd.
- 3: Grå flinta med cortex, Lösfynd.
- 4: Poröst sintrat material från struktur S21.
- 5: Poröst sintrat material, kvartsbitar, Grön glaserad yta på ena sidan, grov osintrad på andra. Från struktur S25.
- 6: Flera bitar bränt ben från ytan av struktur S21.
- 7: Flisa av keramik funnen vid rensning av struktur S6. Grått gods. Svart glättad yta.
- 8: Snitt in i S6 gav bränt ben, en skärva keramik, grått gods med glättad yta, flera bitar av en förkolnad kvist, en flisa keramik, gråsvart gods, en möjlig täljstensflisa.

Våra fynd från fältet består till största delen av bränt ben. Vi hittade bränt ben i sju stycken av våra strukturer. Dessa var S17, S21, S24, S50, S112, S114 och S130.

Vidare fann vi i S116 två skärivor svart gods med glättad yta och linjär ornamentik. Den ena biten har en storlek på 3,5x3 cm och en tjocklek på 0,5 cm medan den andra har en storlek på 1,5x1,3 cm och en tjocklek på 0,5 cm. Dessa två bitar kommer förmodligen från ett hankekar typ R.361 eller något snarlikt. Denna typen hör hemma i yngre romartid - folkvandringstid (Bøe 1931).

Keramik från S116.

Fotograf: Jakob Johansson

Under den inledande rensningen av fältet framkom det även en stor bit ljusbrun flinta som möjligen skulle kunna vara en skrapa. Den har en storlek på 6,5x3,5 cm och en maximal tjocklek på 0,5 cm.

5.5.2 STRUKTURER

De strukturerna vi hade på fält har fördelats i sju grupper. Dessa är stolphål, störhål, kokgropar, eldstäder, stora nedgrävningar, odefinierade nedgrävningar och diken. Gällande för strukturerna överlag är att de flesta ligger centralt på fältet som i ett band från väst till öst.

Stolphål

Gällande stolphål så hade vi 60 stycken på fältet och detta inkluderade fyra stycken som var väldigt svårtolkade och skulle kunna vara stenavtryck eller liknande natur. De andra kan fördelas på tre kategorier: Stora, små och spetsiga. 13 stycken faller inom kategorien stora. Dessa har valts ut på grund av att de har en diameter och ett djup som tillsammans ger ett helt annat intryck än de små stolphålen även om det finns hål bland de små med samma djup eller diameter. De stora stolphålen har alla en diameter på minst 36 cm och ett djup på minst 35 cm. De stora stolphålen ligger koncentrerade centralt på fältet där vi även har de stora nedgrävningarna och de flesta kokgropar och eldstäder. Det ligger även mindre stolphål här så det är inte uteslutande stora stolphål.

Gällande de små stolphålen, som är i kraftig majoritet med 41 stycken så har de minsta diameter på 20 cm och minsta djup på 10 cm och de har ofta mindre mått än de stora även om någon enstaka kan komma upp i samma mått i en riktning men ej i båda. Dessa stolphål ligger spridda över hela fältet men flest är det centralt på fältet och många av dem kan ses ligga runt de stora nedgrävningarna. S16 är ett litet stolphål som ligger beläget under kokgropen med samma nummer. Detta uppmärksammades först när det var var snittat.

Stort stolphål, S105. Sett mot N.

Fotograf: Jakob Johansson

De två spetsiga stolphålen är ganska små till måtten. S52 har följande mått 24x27x30 cm och S77 18x18x24 cm. De ligger båda i fältets norra del men inte nära varandra.

De fyra möjliga stolphålen har alla en diameter på över 30 cm och ett djup på över 12 cm. Massan i dessa påminner om den i de klara stolphålen och detta placerar dem i denna kategori.

Störhål

Vi hade 15 strukturer på fält som vi definierade som störhål men nio av dem skulle kunna vara natur då de är lite osäkra i formen. Allihopa, säkra som osäkra har diameter mellan 8 – 19 cm och ett djup från 9 – 34 cm. De ligger utspridda över fältet men en majoritet av dem ligger i det annars relativt tomma området i söder.

Kokgropar

Vidare hade vi nio strukturer som vi klassade som kokgropar. Sju av dessa var väldigt klara kokgropar och de hade mått mellan 90 och 160 cm och djup från 16 till 33 cm. Dessa låg som de övriga strukturerna lokaliserade i mitten på fältet som ett band från väst till öst. Vidare är S1 en kokgrop som hade betydligt större mått när fylkeskommunen hade den framme. Det är mycket möjligt att vi gick ned lite för långt med maskinen här och skadade den. Detta var då vi letade efter rätt nivå under alla påförda lager. Våra mått på den är 36x38x3 cm. Denna ligger lite avskilt från de andra kokgroparna i den södra delen av fältet. Även S112 skiljer sig lite från de andra kokgroparna på fältet. Dess klassificering som kokgrop kan vara felaktig. Den är 180x80 cm stor och 66 cm djup, har ett kollager i botten och extrema mängder sten (160 liter). Det är svårt att klassa den som något annat än kokgrop även om dess mått är lite väl kraftiga. Den ligger i mitten på fältet mitt i raden med de stora nedgrävningarna. Möjligtvis kan den ha en koppling till dessa snarare än de andra kokgroparna.

Möjliga kokgropen S112. Sett mot NÖ.

Fotograf: Marius Ringsrud

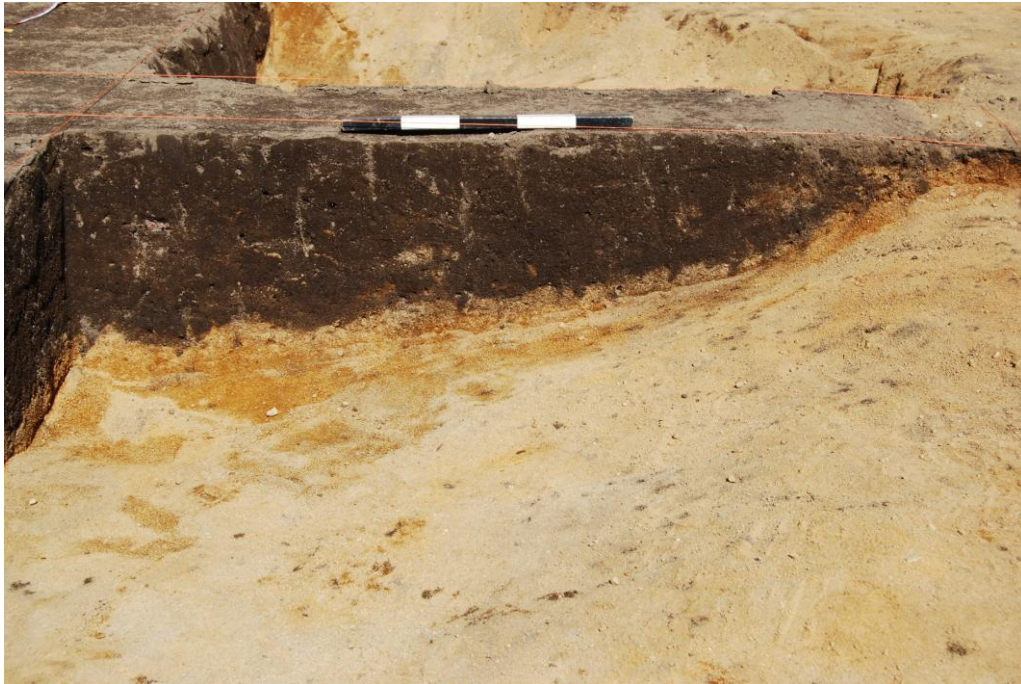
Eldstäder

Två av våra strukturer klassade vi som eldstäder. Den ena S8 ligger lite söder om den stora koncentrationen av strukturer mitt på fältet. Den har en diameter på 71 cm och ett djup på 8 cm. Den innehåller även en väldigt liten mängd värmepåverkad sten (0,3 liter). Den andra S21 strukturen klassad som eldstad ligger centralt på fältet mellan flera stolphål. Denna struktur är tyvärr skuren och störd av en annan struktur (S23) och vad som skulle kunna vara en modern störning. Det är möjligt att det är en långeld som varit belägen inne i ett hus eller bakom ett vindskydd. Den har mått på ca 170x250 cm men bredden på 170 är relativt osäker. Profilen visar i alla fall ett kollager i botten på den hela 250 cm långa och 28 cm djupa strukturen. Det ligger också ca 40 liter med sten i strukturens fyllmassor, mestparten av den är värmepåverkad. Den stora mängden sten skulle kunna peka mot att det egentligen rör sig om en kokgrop såsom S112.

Stora nedgrävningar

Gällande de stora runda strukturerna så kan de delas in i två grupper. Den ena inkluderar dock bara en struktur och det är S25 som av fylkeskommunen tolkades som ett möjligt grophus. Denna tolkningen kom ifrån att det i plan liknade vid de grophus som grävdes av Perry Rolfsen på andra sidan Jegersbergvegen vid Oddernes kyrka på 70-talet (Rolfsen 1976:73-75). Denna strukturen är 450x332 cm stor och 44 cm djup. Den var relativt ojämn i botten och hade ojämna sidor. Den var fylld av två lager. Överst låg ett tjockt lager med mörkbrun sand med inslag av rödbrun sand och under detta, i botten, låg ett tunnare lager med svartbrun sand som var mer finkornig än den övre. Vi gjorde även fynd av modern porslin och vad som liknar modern takpapp. Detta får oss att tvivla lite på strukturen, i alla fall dess status som grophus. Den skulle möjligtvis kunna höra samman med den omtalade militärförläggningen från

1600-talet. De skulle haft grophusliknande strukturer med tältkonstruktioner över. Möjligen skulle då stolphålen kring S25 tillhöra den konstruktionen.

S25 i profil. Kvadrant D. Sett mot N.

Fotograf. Lene Os Johannessen

Även de andra av våra elva stora nedgrävningar skulle kunna passa in i den förklaringen som skedde av grophusen på andra sidan vägen men de är betydligt mindre än S25 och innehåller inte samma fyllmaterial. De har storlekar på från 150x175 cm till 285x295 cm. Djupet på de utgrävda har legat mellan 50 och 70 cm. De har ofta uppvisat flera lag av blandade massor samt flera stycken har innehållit bränt ben. Detta skulle kunna peka på avfallsgropar. Stora mängder stolphål ligger även omkring dessa strukturer och dessa skulle kunna vara lämningar av tältkonstruktioner om groparna hade något med militärens övningar här från 1600-talet och framåt att göra. Dock så visar våra dateringar att i alla fall S50 stammar från merovingertid och vi har inte fått några moderna dateringar vid närmare analys av våra strukturer.

S55 i profil. Sett mot N.

Fotograf: Jakob Johansson

Odefinierade nedgrävningar

Fem av de strukturerna vi hade på fält är odefinierade strukturer där ingen vidare tolkning varit möjlig. Inga drag i dem har kunnat ge en tydlig förklaring på dess användningsområde. Fyra av dem har storlekar på 117x71 cm till 217x150 cm medan en av dem (S31) är betydligt större. Den är 420x210 cm i yta. De tre av dessa strukturer som snittades (S6, S31 och S59) hade djup mellan 21 och 35 cm och inga vidare fynd eller företeelser dokumenterades i dem som kan leda till en tolkning av dess användning.

Diken

Fyra diken eller avlånga nedgrävningar dokumenterades också på fältet. Tre av dem påminde väldigt mycket om varandra när de sågs i plan och två av dem låg även relativt parallellt (S20 och S90). Dock så hade dessa väldigt olika djup. Dessa tre (S20, S82 och S90) hade mått på 1075x45x9, 655x50x16 och 328x50x22 cm. Det fjärde diket har betydligt större bredd än de tidigare nämnda. Dess mått är 620x145 cm. Ingen klar tolkning av dikenans användning kan göras. De tre mindre kan troligen vara dräneringar eller liknande från jordbruk.

5.5.3 DATERING

En struktur funnen av fylkeskommunen under registreringen blev daterad. Denna strukturen var belägen i ett schakt på kortsidan av den skolbyggnad som vårt fält ligger jämte. Det låg tre strukturer i det området och hela ytan var kraftigt störd av modern byggnation. Strukturen var en möjlig kokgrop och blev daterad till 340 till 650 e.Kr.

De keramik skärvorna som framkom i kokgropen S116 tillhör ett troligt hankekar R.361. Denna typen av kar kan placeras från yngre romartid till

folkvandringstid, 200 e.Kr. - 550 e.Kr. Denna keramikskärva och dess datering visar då samsvar med fylkeskommunens datering av ovanstående kokgrop.

Femton av kolproverna från id 113813 blev skickat till vedartsanalys och sedan datering. Dessa fick följande resultat: KP1 (S8): 1690 +/- 30, kalibrerat till 340-410 e.Kr., KP3 (S50): 1400 +/- 30, kalibrerat till 640-665 e.Kr., KP4 (S112): 1650 +/- 30, kalibrerat till 395-430 e.Kr., KP5 (S21): 1640 +/- 30, kalibrerat till 405-435 e.Kr., KP7 (S57): 1620 +/- 30, kalibrerat till 415-445 e.Kr., KP8 (S114): 1645 +/- 30, kalibrerat till 400-430 e.Kr., KP15 (S100): 1525 +/- 30, kalibrerat till 540-600 e.Kr., KP16 (S93): 1675 +/- 30, kalibrerat till 345-420 e.Kr., KP18 (S24): 1600 +/- 30, kalibrerat till 420-535 e.Kr., KP24 (S105): 1495 +/- 30, kalibrerat till 545-615 e.Kr., KP28 (S16, stolphålet): 1560 +/- 30, kalibrerat till 440-550 e.Kr., KP30 (S18): 1535 +/- 30, kalibrerat till 535-595 e.Kr., KP40 (S22): 1635 +/- 30, kalibrerat till 405-435 e.Kr., KP41 (S11): 1670 +/- 30, kalibrerat till 380-420 e.Kr. och KP45 (S131): 1650 +/- 30, kalibrerat till 395-430 e.Kr.

Dessa dateringar placerar oss i romersk järnålder, folkvandringstid och merovingertid.

5.5.4 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

49 stycken kolprover togs från tilltogsområdet (id 113813). Av dessa skickades 15 stycken till vedartsbestämning. Detta gav följande resultat: KP1 (S8) bestod av 31 bitar betula (björk) och nio bitar tilia (lind), KP3 (S50) bestod av 13 bitar betula (björk), fyra bitar corylus (hassel), två bitar quercus (ek) och en bit pinus (furu), KP4 (S112) bestod av 38 bitar quercus (ek) och två bitar pinus (furu), KP5 (S21) bestod av två bitar betula (björk), tre bitar quercus (ek) och 15 bitar pinus (furu), KP7 (S57) bestod av 36 bitar betula (björk), två bitar salix/populus (säl/asp) och två bitar tilia (lind), KP8 (S114) bestod av 24 bitar betula (björk), sju bitar corylus (hassel), sex bitar quercus (ek) och tre bitar pinus (furu), KP15 (S100) bestod av två bitar betula (björk), 18 bitar corylus (hassel) och 20 bitar quercus (ek), KP16 (S93) bestod av elva bitar betula (björk), sju bitar corylus (hassel), en bit salix/populus (säl/asp), två bitar quercus (ek) och fyra bitar pinus (furu), KP18 (S24) bestod av 14 bitar betula (björk), en bit corylus (hassel), två bitar quercus (ek) och tre bitar pinus (furu), KP24 (S105) bestod av 15 bitar betula (björk), elva bitar corylus (hassel), en bit salix/populus (säl/asp), sju bitar quercus (ek) och en bit pinus (furu), KP28 (S16, stolphålet) bestod av 19 bitar betula (björk), tolv bitar corylus (hassel), en bit salix/populus (säl/asp), fem bitar quercus (ek) och tre bitar pinus (furu), KP30 (S18) bestod av tio bitar betula (björk), tre bitar corylus (hassel), en bit fraxinus (ask), två bitar quercus (ek) och fyra bitar pinus (furu), KP40 (S22) bestod av sex bitar betula (björk) och fyra bitar pinus (furu), KP41 (S11) bestod av 33 bitar betula (björk), två bitar tilia (lind), en bit salix/populus (säl/asp) och fyra bitar pinus (furu) och KP45 (S131) bestod av 13 bitar betula (björk), sex bitar corylus (hassel), två bitar salix/populus (säl/asp) och nio bitar pinus (furu). De resterande proverna tvättades och magasinerades.

24 stycken makroprover togs i fält. Dessa var följande: MP3 (S50), MP15 (S100), MP16 (S93), MP17 (S86), MP18 (S24), MP19 (S101), MP20 (94),

MP21 (107), MP23 (103), MP24 (S105), MP26 (S15), MP28 (S16), MP29 (S55), MP30 (S18), MP31 (S52), MP33 (S124), MP36 (S58), MP37 (S127), MP38 (S125), MP39 (S19), MP40 (S22), MP41 (S11), MP44 (S130) och MP45 (S131). Dessa prover togs alla ur stolphål som kunde ingå i huskonstruktioner. Inga av dem skickades på analys. De tvättades och magasineras.

5.5.5 ANALYSER

Se kapitel 5.5.3 och 5.5.4.

5.6 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

Delar av de strukturerna som framkommit vid denna undersökning såsom kokgropar, eldstäder och stolphål klassas som bosättningsspår och påvisar konstruktioner och aktivitetsområden. Liknande lämningar dateras vanligast till bronsålder och järnålder (1800 f. Kr. – 1050 e.Kr.). Vid få tillfällen har denna typen av strukturer även blivit daterade till Senneolitikum (ca. 2000-1800 f.Kr.) (Løken, Pilø & Hemdorff 1996, Børsheim 2004, Rønne 2003).

Gällande stolphål är de rester efter en byggnad eller konstruktion som hållits uppe med hjälp av nämnda stolpar. Parallella rader med stolphål tolkas ofta som hus men det är ibland svårt att placera in stolphål i sådana system då de kan ligga tillsynes utan inre ordning. Väggarna till sådana hus kan då ses med hjälp av mindre stolphål eller väggdiken. Dessa byggnader representerar ofta bostadshus men i vissa fall kan de vara lagerbyggnader eller hus med andra specialfunktioner. I vissa fall kan man även tyda hur huset varit organiserat på insidan. Exempelvis kan man finna eldstäder i bostadsdelen.

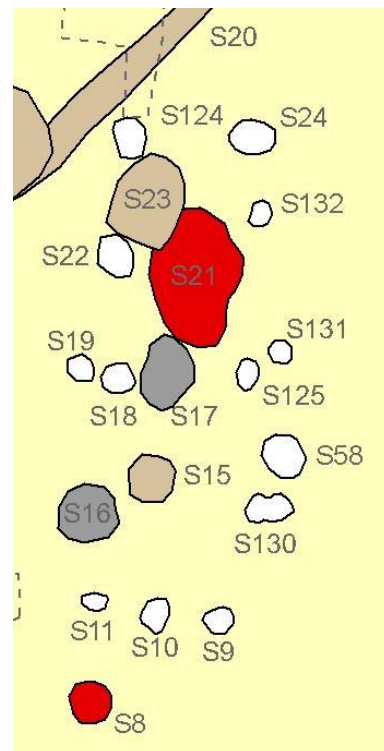
Den kunskapen vi i dag har om förhistorisk gårdsbebyggelse kommer till största delen från undersökningar i sydväst Norge. Från Rogaland finns det goda bevis på hur den förhistoriska gården var uppbyggd med hustomter, funktionsindelning och olika byggnadselement samt hur de olika byggnaderna på gården har förhållit sig till varandra. Myhre ser två övergripande typer av gårdar från den äldre järnåldern, den enkla och den komplexa gården (Myhre 1982:64). Den enkla typen har en gårdsplats med ett gårde runt och som regel två eller tre hus som ligger parallellt och ingärdad inmark. Det enda som skiljer den komplexa gården från detta är att den har två till fyra gårdplatser innanför gårdet. Myhre hävdar också att han, från folkvandringstid till medeltid, ser en jämn utveckling av huskonstruktionerna. I medeltiden ser de jordgrävda stolparna ut att fösvinna och det är osäkert om stall och bostadsdel ligger i samma hus under vikingatid och medeltid (Myhre 1980:371-374). Efter Trond Løkens stora avbaningar på Forsandmoen hävdar han dock att det också finns landsbyar i tillägg till enkelgårdar under yngre romartid och folkvandringstid och att båda husen och gårdarna skulle kunna kategoriseras efter både sociala och kronologiska bedömningsgrunder (Løken 1991, 1998).

Den största delen av våra strukturer var stolphål eller störhål. Det som har komplicerat tolkningen lite för oss är att vi har stolphål som skär varandra, stolphål som är skurna av kokgropar och flera olika storlekar och varianter på

stolphål. Att finna ut vilka som är samtida och kan kopplas samman har visat sig väldigt svårt då de olika typerna ligger blandade på fältet utan någon tillsynes organisering eller struktur. Flera stolphål ligger i områdena kring de stora groparna och kan möjligen ha en koppling till dem. Det är två områden som är väldigt täta på stolphål och speciellt ett av dessa ser ut att kunna innehålla en huskonstruktion. Det första området ligger mitt ibland de stora nedgrävningarna och innehåller minst 14 stycken stolphål (S86-89, S93, S94, S100-S105, S107, 127). Dessa varierar dock kraftigt i storlek och att försöka finna någon ordning på deras placering har visat sig omöjligt. De kan dock ha en koppling till de stora strukturerna eller så har det varit fler som har förstörts av de stora strukturerna och det är i och med detta som problemet med att finna en ordning har uppstått. Utav de daterade av dessa stolphål är det ett som hamnar i romersk järnålder/folkvandringstid, S93, medan de två andra daterade stolphålen ligger i merovingertid, S100 och S105. I detta område ligger ytterligare en struktur daterad till merovingertid. Detta är S50. Denna strukturen är dock ej samtida med de andra två utan hamnar ännu senare än dem.

Det andra området innehåller 15 stolphål (S9-S11, S15, S16, S18, S19, S21, S22, S24, S58, S124, S125, S130, S131) och med lite vilja kan de ses ligga i två rader om än något utbuktade, detta skulle då kunna vara ett hus. Två av dessa stolphål (S18 och S125) ligger lite innanför de två stolpraderna som skulle symbolisera de takbärande stolparna. Om detta är en korrekt bedömning så skulle de kunna vara ifrån en rumsindelning inom huset. Det skulle också kunna röra sig om att ett stolppar har blivit flyttat vid en omarrangering av huset och dess struktur. På nordsidan av detta stolppar ligger S21, tolkat som en eldstad, en långeld. Precis jämte S21 ligger också en kokgrop men ett annat av de stolphålen som skulle ingå i denna konstruktionen är skuret av en kokgrop (S16) så dessa kokgropar kan ha tillkommit efter huset försvunnit från platsen. Ofta kan eldstaden ses ligga borta från ingången i det rum som man

lever i. Stämmer det här skulle man komma in i ett rum som tar cirka halva husets yta. Härifrån skulle man sedan kunna gå in i ytterligare ett rum åt norr som tar resten av husets yta och härinne skulle det finnas en långeld centralt placerad mitt på golvet. Tilläggas kan att dessa stolphål varierar ganska kraftigt i storlek, att hålen i de två raderna inte är helt parallella och att vi inte sett några spår av väggdiken eller väggstolpar så denna tolkning är inte helt säker. Om detta är en korrekt bedömning så rör det sig om ett treskeppigt långhus med lättväggar som bara bär sig själva då hela taket vilar på stolparna i mitten av huset. Detta kan leda till att vi ej har några tydliga spår efter väggkonstruktioner. Dock så påvisar våra daterade strukturer att S18 och S16 ej riktigt överensstämmer med de andra strukturerna i det möjliga huset. Båda dessa strukturer hamnar lite längre fram i

Möjligt hus.

folkvandringstid. Detta gör huskonstruktionen än mer osäker. Om det är ett hus vi här ser på skulle det stått i folkvandringstid kring ca 420-430 e.Kr.

Vidare har vi på den södra delen av fältet ett relativt tomt område med möjliga små stolphål och störhål utspridda utan synlig ordning. Möjligen kan det stått gärderna eller liknande här för att inhängna djur eller odling. Detta är en högst osäker tolkning då inga rader eller liknande observerats.

Möjligt hus. Osäkerhet råder angående vilka stolpar som hör ihop. Sett mot Ø.
Fotograf: Jakob Johansson

Vi hade också strukturer på fältet tolkade som möjliga grophus. Detta är då byggnader, av olika former så som runda, ovala och fyrkantiga, som har grävts ned i marken. Taken och väggarna i dessa konstruktioner skulle sedan rest sig från marknivå och man kan ofta finna stolphål till takkonstruktionen i den flata golvnivån. Man antar att grophusen ofta fungerat som hantverkslokaler, detta då man ofta gör fynd knutna till olika hantverk i dem. De kan också använts till lagring av mat (Stylegar 2006:147). Grophusen kommer vanligen från yngre romartid – tidig medeltid men det finns ett fåtal tillfällen då de är daterade till yngre bronsålder (Hamerow 2002:31-33, Björhem & Säfvestad 1993).

Det viktigaste materialet vi måste jämföra våra stora gropar med är det som Perry Rolfsen fick fram vid sin grävning, 1971-72, och den artikel som senare (1976) skrevs om detta. Han hade då två tydliga grophus med flat golvnivå och stolphål i kanterna för att hålla takkonstruktionen uppe. Vidare hade han 130 gropar till som innehöll keramik, skörbränd sten, kol och bränt ben. Storleken på dessa varierade från 30 cm till 200 cm och de hade ett djup från 20 cm till 60 cm. Då de största av dessa gropar grävdes så tolkades de som gravar eller avfallsgropar. Det var först senare när artikeln skulle skrivas som de tolkades som osäkra grophus. Det var först vid detta tillfälle som den sorts struktur började uppmärksammas i Norge (Rolfsen 1976:72-77). Dessa gropar låter i sin förklaring, storlek, massa och fynd, relativt snarlika med de som vi hade på vårt fält. Vi kan inte säga att vi hade några säkra grophus från förhistorisk tid då vi ofta såg ojämn marknivåer, inga stolphål i konstruktionen och massorna i strukturerna var ofta uppbyggda av flera lager. Jag skulle hellre säga att dessa strukturer liknar på det Rolfsen skrev i sin inledande förklaring: avfallsgropar. Om de visas vara moderna kan de troligen tillskrivas militärens övningar som har tagit plats i området. Om de ej är moderna så är nog osäkra grophus, troliga avfallsgropar det närmaste vi kan komma en tolkning av dessa stora runda nedgrävningar. S50 är den enda strukturen av denna typen som daterats av oss

och den hamnade i merovingertid. Den troligaste tolkningen skulle då vara en avfallsgrop.

Även flertalet kokgropar påvisades på vårt fält. Detta är gropar fyllda med skörbränd sten som ofta vilar på ett lager med kol. Detta är väldigt vanliga strukturer och de kan finnas själva eller tillsammans i stora fält. De är ofta knutna till gårdsanläggningar men kan också finnas i förbindelse med gravfält, ofta på medeltidskyrkogårdar eller i utmark. Kokgropar dateras oftast från romartid till folkvandringstid men de finns också från förromersk järnålder och bronsålder. De är sällan daterade till stenålder eller yngre järnålder. Det råder även en diskussion om huruvida matlagningen i dessa gropar kanske inte alltid är till vardagsmåltider. De ska istället kunna vara knutna till en kultisk handling med speciella fester och högtider, detta gäller först och främst de stora fälten man finner borta från gårdsbebyggelse (Narmo 1996, Gustafson 1999, Gustafson 2005).

Våra nio kokgropar ligger till största delen lokaliserade relativt centralt på fältet med ofta lite i utkanten av den största koncentrationen av stolphål och stora gropar. Om vi leker med tanken att vi här har en bostadsbebyggelse skulle dessa kokgropar kunna tillhöra den och ligga längs dess utkanter. Vi har dock i struktur S16 en kokgrop som skär ett stolphål. Stolpen har alltså redan försvunnit och gropen fyllts igen när kokgropen grävdes. Om stolphålen i detta området hör ihop och kokgroparna likaså finns det en möjlighet att konstruktionerna skapade av stolparna var sedan länge borta när platsen togs till bruk för kokgropar. Dock så får vi även här dateringar som spretar och placerar vissa kokgropar före stolphålens bruk, vissa samtida och vissa efter.

S57 i profil. Sett mot N.

Fotograf: Jakob Johansson

Gällande dateringar då det gäller våra kokgropar så hamnar vi i äldre järnåldern, troligen yngre romartid eller folkvandringstid. Kolprover och fynd leder oss fram till denna slutsats.

Gällande de frågeställningar vi hade med oss då vi gav oss ut på denna undersökning rörde de flesta hus och deras relation till varandra och gårdsplaner. Dessa blev lite svåra att diskutera då vi bara hade ett möjligt hus och flera områden med stolphål där det inte var helt omöjligt att flera döljde sig. Så gott det går har i vilket fall dessa frågor tagits vara på och behandlats. Våra spridda dateringar från slutet av romersk järnålder till starten av merovingertid samt dessa daterings spridda lokalisering på fältet gör det också svårt att finna vilka ytor som använts under vilka perioder och till vad. Det som är säkert är att det området som denna undersökningen rörde kan knytas samman med de andra lokaliteter som undersökts i Oddernesområdet, detta med ett liknande fyndmaterial och dateringar.

6. KONKLUSJON

Vid avbaning i Prestegårdlökkene 39/1 i Kristiansand i Vest-Agder återfanns 133 strukturer som inkluderade 60 stolphål, 15 störhål, nio kokgropar, elva större runda nedgrävningar, två eldstäder, fyra diken, fem odefinierade strukturer och 28 strukturer som avskrevs vid närmare undersökning. I ett område kunde stolphålen tolkas som en trolig huskonstruktion medan det finns andra områden där de ligger utan synlig ordning och/eller är ordentligt störda av andra strukturer. Dessa stolphål kan nog knytas samman till flera konstruktioner men i dåvarande skick medgavs ej detta. Kokgroparna på fältet verkar skära stolphålen och kan ha tillkommit efter huset försvunnit från platsen. Kokgroparna daterades till folkvandringstid. Vidare fanns det elva stora nedgrävningar på fältet med osäker definition. De skulle kunna liknas vid vad som tolkats som grophus på ett närliggande fält. Andra alternativa tolkningar på dem inkluderar avfallsgropar. Gällande fynd från fältet så framkom vid våran undersökning bränt ben i flera kokgropar och i de stora cirkulära nedgrävningarna samt två skärvor keramik från ett troligt hankekar från folkvandringstid i en kokgrop. Vid rensing dök det även upp en möjlig flintskrapa. Grävningen gav ganska få konkreta resultat men det är i vilket fall säkert att området kan knytas samman med de tidigare undersökta lokaliteterna i närområdet då de uppvisar ett snarlik fyndmaterial och datering i romersk järnålder, folkvandringstid och merovingertid.

Fältet sett från skoltaket. Sett mot Ø.

Fotograf: Jakob Johansson

7. LITTERATUR

- Bjørhem, N. & Säfvestad, U. 1993: *Fosie IV. Bebyggelse under brons- och järnålder*. Malmö
- Bøe, J. 1931: *Jernalderens keramikk i Norge*. Bergen
- Børshem, R. 2004: Toskipede hus i neolitikum og eldste bronsealder. *Primitive tider*, Nr. 7.
- Gustafson, L. 1999: En kokegrop er en kokegrop er en...? *Follominne nr. 37*:7-13. Follo historielag.
- Gustafson, L. 2005: Om kokegroper i Norge. Gustafson, L., Heibreen, T. & Martens, J. (red.): *De gåtefulle kokegroper. Artikkelsamling*. Varia 58:103-135. Kulturhistorisk museum. Oslo.
- Hamerow, H. 2002: *Early medieval settlements. The archaeology of rural communities in North-West Europe 400-900*. Oxford.
- Løken, T., Pilø, L. & Hemdorff, O. 1996: *Maskinell flateavdekking og utgravning av forhistoriske jordbruksboplasser- en metodisk innføring*. AmS Varia 26. Arkeologisk museum i Stavanger.
- Løken, T. 1991: *Forsandgravningene etter 10 år. AmS-Småtrykk 24*. Stavanger.
- Løken, T. 1998: Hustyper og sosialstruktur gjennom bronsealder på Forsand i Rogaland, Sørvestnorge. I: T. Løken (red.): *Bronsealder i Norden. Regioner og interaksjoner. Fordrag ved det 7. Nordiske bronsealdersymposium i Rogaland 31. august – 3. september 1995*. AmS-Varia 33. Stavanger, s. 107-121.
- Myhre, B. 1980: *Gårdsanlægget på Ullandhaug I Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge*. Stavanger.
- Myhre, B. 1982: Bosetning, folketall och økonomi på jæren i yngre romartid og folkvandringstid. *Gårdens utvikling fra jernalder till nyere till... Beretning fra 7. Odense symposium*. H. Thrane og T. G. Jeppesen, Skrifter fra Historisk institutt Odense Universitet. Nr. 31:61-83.
- Narmo, L. E. 1996: *Jernvinna i Valdres og Gausdal – et fragment av middelalderens økonomi*. Varia 38. Oslo.
- Rolfsen, P. 1976: Hustufter, grophus, og groper fra eldre jernalder ved Oddernes kirke, Vest-Agder. I: *Universitetets Oldsaksamling, Årbok 1972-1974*. Red. Imelin Martens, Egil Mikkelsen, Inger Helene Vibe-Müller. Oslo. Petlitz boktrykkeri AS.
- Rolfsen, P. 1992: Porten till Europa. *Gård-tettsted-kaupang-by*. Nytt fra utgravingskontoret i Bergen. Bergen, s. 33-51.

Rønne, O. 2003: Stensrød- boplass med spor fra nøstvetfasen, senneolitikum, bronsealder og eldre jernalder. I: Glørstad, H (red.): *Svinesundprosjektet, bind 2. Utgravninger avsluttet i 2002*. Varia 55. Universitetets kulturhistoriske museer, Fornminneseksjonen.

Stylegar, F-A. 2006: *Norges terskel – Europas port. Kristiansand fra istid til sagatid*. Kristiansand kommune.

8. VEDLEGG

8.1. STRUKTURLISTE

Strukturnr	Struktur	Form	Dybde	Diameter	Lengde	Bredde	Farge	Fyll
S1	Kokegrop	Rund	3	0	36	38	mörkbrun/grå	Siltig sand
S2	Stolpehull	Rund	38	0	21	21	Mörkbrun	Siltig sand
S3	Staurhull	Ujevn	9	0	11	9	Mörkbrun	Siltig sand
S4	Avskrevet	Oval	0	0	7	8	Mörkbrun	Siltig sand
S5	Kokegrop	Rund	16	0	68	67	Mörkbrun/Grå	Silt
S6	Odef. nedgravning	Oval	21	0	217	150	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S7	Stolpehull	Rund	10	0	30	30	Mörkbrun	Sandig silt
S8	Ildsted	Rund	10	71	0	0	Mörkbrun/svart	Silt
S9	Stolpehull	Ujevn	30	0	40	50	Mörkbrun/grå	Silt
S10	Stolpehull	Rund	0	0	41	50	Mörkbrun	Silt
S11	Stolpehull	Rund	40	0	40	444	Mörkbrun	Silt
S12	Avskrevet	Ujevn	0	0	20	22	Mörkbrun	Siltig sand
S13	Avskrevet	Ujevn	0	0	20	23	Mörkbrun	Siltig sand
S14	Avskrevet	Ujevn	0	0	39	41	Mörkbrun	Silt
S15	Stolpehull	Ujevn	50	0	112	132	Mörkbrun	Sandig silt
S16	Kokegrop	Rund	18	0	120	110	Mörkbrun	Silt
S17	Kokegrop	Ujevn	16	0	90	137	Mörkbrun	Sand
S18	Stolpehull	Oval	24	0	34	56	Mörkbrun/grå	Sandig silt
S19	Stolpehull	Rund	14	0	50	51	Mörkbrun/grå	Sandig silt
S20	Grøft	Annen	9	0	1075	45	Mörkbrun	Sand
S21	Ildsted	Ujevn	28	0	170	250	Brun	Siltig sand
S22	Stolpehull	Oval	43	0	43	61	Mörkbrun/svart	Siltig sand
S23	Odef. nedgravning	Annen	0	0	170	110	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S24	Stolpehull	Oval	52	0	81	65	Mörkbrun/svart	Siltig sand
S25	Grop /	Oval	44	0	332	450	Mörkbrun	Sandig

	nedgravning							silt
S26	Avskrevet	Ujevn	39	0	37	42	Mörkbrun	Siltig sand
S27	Staurhull	Rund	0	0	17	14	Mörkgrå/brun	Sandig silt
S28	Staurhull	Rund	0	0	19	18	Mörkbrun/grå	Sandig silt
S29	Avskrevet	Oval	50	0	97	50	Mörkbrun/grå	Sandig silt
S30	Stolpehull	Oval	20	0	19	23	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S31	Odef. nedgravning	Ujevn	30	0	420	210	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S32	Stolpehull	Rund	0	0	25	22	Gråbrun	Siltig sand
S33	Staurhull	Rund	0	0	19	19	Mörkgrå	Siltig sand
S34	Staurhull	Rund	0	0	10	9	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S35	Stolpehull	Rund	0	0	22	18	Mörkbrun/grå	Sand
S36	Avskrevet	Ujevn	0	0	50	50	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S37	Stolpehull	Rund	16	0	20	18	Mörkbrun	Siltig sand
S38	Staurhull	Rund	11	0	11	11	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S39	Avskrevet	Rund		0	21	21	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S40	Avskrevet	Rund	0	0	13	9	Mörkgrå	Siltig sand
S41	Stolpehull	Ujevn	40	0	20	27	Mörkbrun	Siltig sand
S42	Stolpehull	Ujevn	19	0	21	23	Mörkbrun	Siltig sand
S43	Stolpehull	Rund	26	0	19	19	Mörkbrun	Siltig sand
S44	Avskrevet	Ujevn	0	0	15	10	Mörkbrun	Siltig sand
S45	Staurhull	Rund	0	0	16	13	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S46	Avskrevet	Rund	0	0	25	21	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S47	Staurhull	Rund	0	0	18	15	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S48	Stolpehull	Rund	35	0	32	33	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S49	Avskrevet	Rund	0	0	13	12	Grå/brun	Siltig sand
S50	Grop / nedgravning	Rund	51	0	240	240	Mörkbrun/grå	Siltig sand

S51	Stolpehull	Rund	18	0	24	20	Mörkbrun/grå	Sand
S52	Stolpehull	Rund	30	0	24	27	Mörkbrun	Sand
S53	Grop / nedgravning	Rund	50	0	215	212	Mörkbrun	Sand
S54	Avskrevet	Rund	0	0	34	32	Mörkbrun/svart	Sand
S55	Grop / nedgravning	Ujevn	70	0	295	285	Mörkbrun	Siltig sand
S56	Grøft	Annen	0	0	620	145	Mörkbrun	Sandig silt
S57	Kokegrop	Rund	18	0	160	140	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S58	Stolpehull	Oval	56	0	82	63	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S59	Odef. nedgravning	Oval	35	0	110	88	Mörkbrun/grå	Sand
S60	Avskrevet	Oval	0		23	16	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S61	Avskrevet	Oval	0	0	23	18	Grå	Siltig sand
S62	Staurhull	Rund	22	0	14	8	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S63	Stolpehull	Ujevn	50	0	83	62	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S64	Staurhull	Rund	0	19	0	0	Mörkbrun	Siltig sand
S65	Avskrevet	Ujevn	0	0	75	48	Mörkbrun	Siltig sand
S66	Staurhull	Rund	0	10	0	0	Mörkbrun	Siltig sand
S67	Avskrevet	Rund	0		52	40	Mörkbrun	Siltig sand
S68	Stolpehull	Rund	0	0	25	21	Mörkbrun	Siltig sand
S69	Staurhull	Rund	0	0	14	13	Mörkbrun	Siltig sand
S70	Staurhull	Rund	34	0	19	14	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S71	Stolpehull	Rund	18	0	38	34	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S72	Staurhull	Rund	14	18	0	0	Mörkbrun	Siltig sand
S73	Stolpehull	Rund	19	0	28	25	Mörkbrun	Siltig sand
S74	Stolpehull	Rund	43	0	24	21	Mörkbrun	Siltig sand
S75	Stolpehull	Rund	29	0	20	17	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S76	Stolpehull	Rund	12	0	31	30	Mörkbrun/grå	Siltig sand

S77	Stolpehull	Rund	24	18	0	0	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S78	Grop / nedgravning	Rund	0	0	250	230	Brun	Siltig sand
S79	Grop / nedgravning	Rund	0	0	200	200	Brun	Siltig sand
S80	Avskrevet	Rund	0	0	13	13	Brun/grå	Siltig sand
S81	Kokegrop	Rund	28	100	0	0	Mörkbrun	Siltig sand
S82	Grøft	Annen	16	0	655	50	Brun	Siltig sand
S83	Stolpehull	Oval	13	0	29	19	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S84	Stolpehull	Rund	12	0	28	26	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S85	Grop / nedgravning	Ujevn	0	0	230	190	Brun	Sandig silt
S86	Stolpehull	Oval	55	0	65	44	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S87	Stolpehull	Ujevn	43	0	165	73	Mörkbrun	Sandig silt
S88	Stolpehull	Oval	46	0	40	28	Mörkbrun	Sandig silt
S89	Stolpehull	Rund	26	0	28	27	Mörkbrun	Sandig silt
S90	Grøft	Annen	22	0	328	50	Mörkbrun	Sandig silt
S91	Avskrevet	Rund	0	0	20	19	Mörkbrun	Sandig silt
S92	Grop / nedgravning	Ujevn	0	0	175	150	brun/grå	Sandig silt
S93	Stolpehull	Rund	39	36	0	0	Mörkbrun	Sandig silt
S94	Stolpehull	Oval	64	0	65	55	Mörkbrun	Sandig silt
S95	Stolpehull	Oval	24	0	50	35	Mörkbrun	Siltig sand
S96	Stolpehull	Rund	28	0	25	23	Mörkbrun/svart	Siltig sand
S97	Stolpehull	Rund	26	0	26	24	Svart/brun	Siltig sand
S98	Stolpehull	Rund	24	0	40	29	Mörkbrun	Siltig sand
S99	Stolpehull	Ujevn	56	0	55	55	Mörkbrun	Siltig sand
S100	Stolpehull	Oval	46	0	45	36	Mörkbrun	Silt
S101	Stolpehull	Oval	26	0	37	34	Mörkbrun	Siltig sand
S102	Stolpehull	Rund	25	0	35	34	Mörkbrun	Sandig

								silt
S103	Stolpehull	Ujevn	58	0	100	60	Mörkbrun	Sandig silt
S104	Stolpehull	Rund	33	29	0	0	Mörkbrun	Siltig sand
S105	Stolpehull	Rund	39	0	46	45	Mörkbrun	Siltig sand
S106	Grop / nedgravning	Rund	0	0	177	170	Brun	Siltig sand
S107	Stolpehull	Oval	50	0	33	30	Mörkbrun	Siltig sand
S108	Avskrevet	Ujevn	0	0	37	30	Mörkbrun	Siltig sand
S109	Avskrevet	Rund	0	0	19	18	Mörkbrun	Siltig sand
S110	Avskrevet	Rund	0	0	43	37	Mörkbrun	Siltig sand
S111	Grop / nedgravning	Rund	0	0	297	213	mörkbrun	Siltig sand
S112	Kokegrop	Oval	66	0	180	80	Mörkbrun/grå	Siltig sand
S113	Avskrevet	Rund	0	39	0	0	Mörkbrun/svart	Sand
S114	Kokegrop	Rund	30	0	115	100	Mörkbrun/svart	Sand
S115	Grop / nedgravning	Ujevn	0	0	270	175	Mörkbrun/grå	Sand
S116	Kokegrop	Rund	33	0	150	97	Mörkbrun/svart	Sand
S117	Stolpehull	Ujevn	36	0	100	54	Mörkbrun/grå	Sand
S118	Staurhull	Rund	10	0	17	14	Mörkbrun/grå	Sand
S119	Staurhull	Rund	0	0	15	13	Mörkbrun/grå	Sand
S120	Odef. nedgravning	Ujevn	0	0	117	71	Mörkbrun/grå	Sand
S121	Stolpehull	Ujevn	16	0	24	22	Mörkbrun	Sandig silt
S122	Avskrevet	Rund	0	0	25	24	Mörkbrun	Sandig silt
S123	Stolpehull	Rund	28	25	0	0	Mörkbrun/grå	Sandig silt
S124	Stolpehull	Ujevn	42	0	72	60	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S125	Stolpehull	Oval	30	0	52	40	Mörkbrun	Sandig silt
S126	Avskrevet	Oval	0	0	69	50	Mörkbrun/svart	Sandig silt
S127	Stolpehull	Oval	35	0	67	43	Mörkbrun	Sandig silt
S128	Avskrevet	Ujevn	0	0	70	60	grå	Sand

S129	Avskrevet	Ujevn	0	0	101	74	Grå/brun	Sand
S130	Stolpehull	Ujevn	34	0	93	53	Mörkbrun/svart	Sand
S131	Stolpehull	Rund	33	0	45	43	Mörkbrun	Sand
S132	Stolpehull	Rund	30	0	46	34	Mörkbrun/grå	Sand
S133	Avskrevet	Annen	8	0	630	10	Mörkbrun/svart	Sand

8.2. FUNN OG PRØVER

Funnliste

C-nr.	Funn-nr. (felt)	Kontekst/struktur	Gjenstand(er)	St. mål	Materiale
C57215/1	F12	S116	Hankekarskärva	3,9cm	Keramik
C57215/2	F2	Rensning	Skrapa	6,7cm	Flint
C57215/3	F4	S50	Bränt ben	1,5cm	Ben
C57215/4	F5	S112	Bränt ben	2cm	Ben
C57215/5	F7	S21	Bränt ben	1,8cm	Ben
C57215/6	F8	S114	Bränt ben	1,3cm	Ben
C57215/7	F9	S17	Bränt ben	1,9cm	Ben
C57215/8	F10	S130	Bränt ben	1,4cm	Ben
C57215/9	F11	S24	Bränt ben	1,7cm	Ben

Liste over kullprøver

Prøve nr.	Kontekst	C-nr.	Gram	Treslag	Kommentar	C14-dat.
KP1	S8	C57215/10	98,8	Betula, tilia	Sänd till datering	340-410 e.Kr.
KP2	S17	C57215/11	3			
KP3	S50	C57215/12	0,5	Betula, corylus, quercus, pinus	Sänd till datering	640-665 e.Kr.
KP4	S112	C57215/13	383,3	Quercus, pinus	Sänd till datering	395-430 e.Kr.
KP5	S21	C57215/14	2,5	Betula, quercus, pinus	Sänd till datering	405-435 e.Kr.
KP6	S6	C57215/15	0,3			
KP7	S57	C57215/16	59,3	Betula, salix/populus, tilia	Sänd till datering	415-445 e.Kr.
KP8	S114	C57215/17	34,1	Betula, corylus, quercus, pinus	Sänd till datering	400-430 e.Kr.
KP9	S59	C57215/18	4,6			
KP10	S53	C57215/19	0,5			
KP11	S81	C57215/20	15			
KP12	S116	C57215/21	9,3			
KP13	S1	C57215/22	1,1			
KP14	S5	C57215/23	10,3			
KP15	S100	C57215/24	29,3	Betula, corylus, quercus	Sänd till datering	540-600 e.Kr.
KP16	S93	C57215/25	1,4	Betula, corylus,	Sänd till datering	345-420 e.Kr.

				salix/populus, quercus, pinus		
KP17	S86	C57215/26	2			
KP18	S24	C57215/27	0,6	Betula, corylus, quercus, pinus	Sänd till datering	420-535 e.Kr.
KP19	S101	C57215/28	2,9			
KP20	S94	C57215/29	0,8			
KP21	S107	C57215/30	5			
KP22	S25	C57215/31	0,7			
KP23	S103	C57215/32	0,5			
KP24	S105	C57215/33	1,8	Betula, corylus, salix/populus, quercus, pinus	Sänd till datering	545-615 e.Kr.
KP25	S63	C57215/34	3,3			
KP26	S15	C57215/35	1,1			
KP27	S16	C57215/36	7,9			
KP28	S16	C57215/37	8,5	Betula, corylus, salix/populus, quercus, pinus	Sänd till datering. Stolpen	440-550 e.Kr.
KP29	S55	C57215/38	0,4			
KP30	S18	C57215/39	1,3	Betula, corylus, fraxinus, quercus, pinus	Sänd till datering	535-595 e.Kr.
KP31	S52	C57215/40	0,6			
KP32	S77	C57215/41	0,2			
KP33	S124	C57215/42	1			
KP34	S71	C57215/43	0,5			
KP35	S31	C57215/44	1,1			
KP36	S58	C57215/45	1,1			
KP37	S127	C57215/46	2,7			
KP38	S125	C57215/47	0,3			
KP39	S19	C57215/48	1			
KP40	S22	C57215/49	0,3	Betula, pinus	Sänd till datering	405-435 e.Kr.
KP41	S11	C57215/50	24,1	Betula, tilia, salix/populus, pinus	Sänd till datering	380-420 e.Kr.
KP42	S99	C57215/51	5			
KP43	S90	C57215/52	0,7			
KP44	S130	C57215/53	1,6			
KP45	S131	C57215/54	1	Betula, corylus, salix/populus, pinus	Sänd till datering	395-430 e.Kr.
KP46	S132	C57215/55	0,9			
KP47	S96	C57215/56	4,3			
KP48	S70	C57215/57	0,5			
KP49	S62	C57215/58	0,3			

Liste over makroprøver

Prøve nr.	Kontekst	C-nr.	Gram	Kommentar
MP3	S50	C57215	0,7	Tvättat och

				magasinerat
MP15	S100	C57215	9,3	Tvättat och magasinerat
MP16	S93	C57215	1,3	Tvättat och magasinerat
MP17	S86	C57215	2,2	Tvättat och magasinerat
MP18	S24	C57215	0,7	Tvättat och magasinerat
MP19	S101	C57215	1,6	Tvättat och magasinerat
MP20	S94	C57215	0,5	Tvättat och magasinerat
MP21	S107	C57215	1,9	Tvättat och magasinerat
MP23	S103	C57215	0,6	Tvättat och magasinerat
MP24	S105	C57215	1,9	Tvättat och magasinerat
MP26	S15	C57215	1,6	Tvättat och magasinerat
MP28	S16	C57215	4,8	Tvättat och magasinerat
MP29	S55	C57215	0,3	Tvättat och magasinerat
MP30	S18	C57215	1	Tvättat och magasinerat
MP31	S52	C57215	2,6	Tvättat och magasinerat
MP33	S124	C57215	1,1	Tvättat och magasinerat
MP36	S58	C57215	1,5	Tvättat och magasinerat
MP37	S127	C57215	3	Tvättat och magasinerat
MP38	S125	C57215	1	Tvättat och magasinerat
MP39	S19	C57215	2,1	Tvättat och magasinerat
MP40	S22	C57215	0,4	Tvättat och magasinerat
MP41	S11	C57215	6,3	Tvättat och magasinerat
MP44	S130	C57215	1,8	Tvättat och magasinerat
MP45	S131	C57215	1	Tvättat och magasinerat

Tillväxttext**C57215/1-58**

Boplassfunn fra steinalder/jernalder fra PRESTEGÅRDSLØKKENE (39/1), KRISTIANSAND K., VEST-AGDER.

Funn og prøver fra utgravning av bosetningsspor (Johansson 2010). Vest-Agder fylkeskommune registrerte området i november og desember 2007, det ble da funnet stolpehull, kokegropor og udefinerte nedgravninger (Jensen

Bueklev 2008). Kulturhistorisk museum foretok en utgravning i april-mai 2009. Det ble funnet 133 strukturer ved avdekking av feltet. Av disse ble 28 avskrevet, ni var mulige kokegrop, to ildsteder, 60 stolpehull (noen av dem er mulig fra nyere tid), 15 staurhull, fire grøfter og ti store, runde nedgravninger, ett mulig grophus og fem udefinerte nedgravninger. Flere av gropene ligner det som har blitt tolket som grophus og avfallsgrop, ved tidligere utgravninger i nærområdet. To biter keramikk ble funnet i kokegrop S116 og en flintskraper ble funnet ved opprensning av feltet. Det ble funnet brente bein i syv strukturer. Vedartsbestemmelsene ble utført av Helge I. Høeg og dateringen ved NTNU (i Johansson 2010).

- 1) To fragmenter av hankekar som R.361. Skårene har blank overflate og lineær ornamentikk, nærmest som Bøe (1931) fig. 87. *Stl*: 3,5 cm. *Stb*: 3 cm. *Stt*: 0,5 cm. *Datering*: Yngre romertid, folkevandringstid. Funnet i kokegrop, S116.
- 2) Buet skraper av flint. *L*: 6,7 cm. *B*: 3,5 cm. *T*: 0,7 cm. Funnet ved opprensning av feltet.

Brente bein:

- 3) Ca. 25 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 5,2 g. Funnet i mulig avfallsgrop S50.
- 4) 4 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 1,7 g. Funnet i kokegrop S112.
- 5) Ca. 59 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 8,1 g. Funnet i ildsted S21.
- 6) Ca. 28 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 3,7 g. Funnet i kokegrop, S114.
- 7) 1 fragment. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 0,4 g. Funnet i kokegrop S17.
- 8) 2 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 0,5 g. Funnet i stolpehull S130.
- 9) Ca. 35 fragmenter. Ikke artsbestemt. *Vekt*: 6,6 g. Funnet i stolpehull S24.

Kullprøver:

- 10) Fra ildsted S8. *Vekt*: 98,8 g. Vedartsbestemt til *betula* og *tilia*. Prøven er radiologisk datert til 1690 +/- 30, kalibrert til 340-410 e.Kr.
- 11) Fra kokegrop S17. *Vekt*: 3 g.
- 12) Fra nedgravning S50. *Vekt*: 0,5 g. Vedartsbestemt til *betula*, *corylus*, *quercus* og *pinus*. Prøven er radiologisk datert til 1400 +/- 30, kalibrert til 640-665 e.Kr.
- 13) Fra kokegrop S112. *Vekt*: 383,3 g. Vedartsbestemt til *quercus* og *pinus*. Prøven er radiologisk datert til 1650 +/- 30, kalibrert til 395-430 e.Kr.
- 14) Fra ildsted S21. *Vekt*: 2,5 g. Vedartsbestemt til *betula*, *quercus* og *pinus*. Prøven er radiologisk datert til 1640 +/- 30, kalibrert til 405-435 e.Kr.
- 15) Fra udefinert nedgravning S6. *Vekt*: 0,3 g.
- 16) Fra kokegrop S57. *Vekt*: 59,3 g. Vedartsbestemt til *betula*, *salix/populus* og *tilia*. Prøven er radiologisk datert til 1620 +/- 30, kalibrert til 415-445 e.Kr.
- 17) Fra kokegrop S114. *Vekt*: 34,1 g. Vedartsbestemt til *betula*, *corylus*, *quercus* og *pinus*. Prøven er radiologisk datert til 1645 +/- 30, kalibrert til 400-430 e.Kr.
- 18) Fra udefinert nedgravning S59. *Vekt*: 4,6 g.
- 19) Fra nedgravning S53. *Vekt*: 0,5 g.
- 20) Fra kokegrop S81. *Vekt*: 15 g.
- 21) Fra kokegrop S116. *Vekt*: 9,3 g.
- 22) Fra kokegrop S1. *Vekt*: 1,1 g.

- 23) Fra kokegrop S5. *Vekt:* 10,3 g.
- 24) Fra stolpehull S100. *Vekt:* 29,3 g. Vedartsbestemt til betula, corylus og quercus. Prøven er radiologisk datert til 1525 +/- 30, kalibrert til 540-600 e.Kr.
- 25) Fra stolpehull S93. *Vekt:* 1,4 g. Vedartsbestemt til betula, corylus, salix/populus, quercus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1675 +/-30, kalibrert til 345-420 e.Kr.
- 26) Fra stolpehull S86. *Vekt:* 2 g.
- 27) Fra stolpehull S24. *Vekt:* 0,6 g. Vedartsbestemt til betula, corylus, quercus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1600 +/- 30, kalibrert til 420-535 e.Kr.
- 28) Fra stolpehull S101. *Vekt:* 2,9 g.
- 29) Fra stolpehull S94. *Vekt:* 0,8 g.
- 30) Fra stolpehull S107. *Vekt:* 5 g.
- 31) Fra nedgravning S25. *Vekt:* 0,7 g.
- 32) Fra stolpehull S103. *Vekt:* 0,5 g.
- 33) Fra stolpehull S105. *Vekt:* 1,8 g. Vedartsbestemt til betula, corylus. Salix/populus, quercus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1495 +/- 30, kalibrert til 545-615 e.Kr.
- 34) Fra stolpehull S63. *Vekt:* 3,3 g.
- 35) Fra stolpehull S15. *Vekt:* 1,1 g.
- 36) Fra kokegrop S16. *Vekt:* 7,9 g.
- 37) Fra stolpehull S16. *Vekt:* 8,5 g. Vedartsbestemt til betula, corylus, salix/populus, quercus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1560 +/- 30, kalibrert til 440-550 e.Kr.
- 38) Fra nedgravning S55. *Vekt:* 0,4 g.
- 39) Fra stolpehull S18. *Vekt:* 1,3 g. Vedartsbestemt til betula, corylus, fraxinus, quercus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1535 +/- 30, kalibrert til 535-595 e.Kr.
- 40) Fra stolpehull S52. *Vekt:* 0,6 g.
- 41) Fra stolpehull S77. *Vekt:* 0,2 g.
- 42) Fra stolpehull S124. *Vekt:* 1 g.
- 43) Fra stolpehull S71. *Vekt:* 0,5 g.
- 44) Fra udefinert nedgravning S31. *Vekt:* 1,1 g.
- 45) Fra stolpehull S58. *Vekt:* 1,1 g.
- 46) Fra stolpehull S127. *Vekt:* 2,7 g.
- 47) Fra stolpehull S125. *Vekt:* 0,3 g.
- 48) Fra stolpehull S19. *Vekt:* 1 g.
- 49) Fra stolpehull S22. *Vekt:* 0,3 g. Vedartsbestemt til betula og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1635 +/- 30, kalibrert til 405-435 e.Kr.
- 50) Fra stolpehull S11. *Vekt:* 24,1 g. Vedartsbestemt til betula, tilia, salix/populus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1670 +/- 30, kalibrert til 380-420 e.Kr.
- 51) Fra stolpehull S99. *Vekt:* 5 g.
- 52) Fra dike S90. *Vekt:* 0,7g.
- 53) Fra stolpehull S130. *Vekt:* 1,6 g.
- 54) Fra stolpehull S131. *Vekt:* 1 g. Vedartsbestemt til betula, corylus, salix/populus og pinus. Prøven er radiologisk datert til 1650 +/- 30, kalibrert til 395-430 e.Kr.
- 55) Fra stolpehull S132. *Vekt:* 0,9g.

- 56) Fra stolpehull S96. Vekt: 4,3 g.
- 57) Fra staurhull S70. Vekt: 0,5 g.
- 58) Fra staurhull S62. Vekt: 0,3 g.

Makrofossilprøver:

- 59) Fra stolpehull S50. Vekt: 0,7 g.
- 60) Fra stolpehull S100. Vekt: 9,3 g.
- 61) Fra stolpehull S93. Vekt: 1,3 g.
- 62) Fra stolpehull S86. Vekt: 2,2 g.
- 63) Fra stolpehull S24. Vekt: 0,7 g.
- 64) Fra stolpehull S101. Vekt: 1,6 g.
- 65) Fra stolpehull S94. Vekt: 0,5 g.
- 66) Fra stolpehull S107. Vekt: 1,9 g.
- 67) Fra stolpehull S103. Vekt: 0,6 g.
- 68) Fra stolpehull S105. Vekt: 1,9 g.
- 69) Fra stolpehull S15. Vekt: 1,6 g.
- 70) Fra stolpehull S16. Vekt: 4,8 g.
- 71) Fra nedgravning S55. Vekt: 0,3 g.
- 72) Fra stolpehull S18. Vekt: 1 g.
- 73) Fra stolpehull S52. Vekt: 2,6 g.
- 74) Fra stolpehull S124. Vekt: 1,1 g.
- 75) Fra stolpehull S58. Vekt: 1,5 g.
- 76) Fra stolpehull S127. Vekt: 3 g.
- 77) Fra stolpehull S125. Vekt: 1 g.
- 78) Fra stolpehull S19. Vekt: 2,1 g.
- 79) Fra stolpehull S22. Vekt: 0,4 g.
- 80) Fra stolpehull S11. Vekt: 6,3 g.
- 81) Fra stolpehull S130. Vekt: 1,8 g.
- 82) Fra stolpehull S131. Vekt: 1 g.

Orienteringsoppgave: Feltet ligger mellom to parkeringsplasser i nord og sør, og en vei som går langs med feltet i øst og en skolebygning, Gimle videregående, som ligger langs feltets vestre kant.

Kartreferanse: ØK, *Projeksjon:* ED50-UTM; Sone 32, N: 6446820, Ø: 441705.

LokalitetsID: 113813

Litteratur:

Bøe, J. 1931, *Jernalderens keramikk i Norge*. Bergens Museum Skrifter; 14.

Johansson, J. 2010, *Rapport fra arkeologisk utgraving, Bosättningsspår, Prestegårdsløkkene 39/1, Kristiansand, Vest-Agder*. KHMs arkiv.

Jensen Bueklev, A. M. 2008, *Arkeologisk registrering. Prestegårdsløkkene 39/1, Kristiansand, Vest-Agder*. Vest-Agder fylkeskommune.

Rygh, O. 1885. *Norske Oldsager*. Kristiania.

8.3. TEGNINGER

Det blev utført renteckning av teckningar av tjugo strukturer. De inngår här. Det är femton av dessa strukturer som blev skickade till vedartsanalys och datering.

Teckningarna följer sist i rapporten.

1. Teckningar av S5, S8, S11 och S17

2. Teckningar av S16, S18 och S22
3. Teckningar av S21 och S57
4. Teckningar av S24, S50, S52 och S93
5. Teckningar av S55, S100 och S105
6. Teckningar av S112, S114 och S131

8.4. FOTOLISTE.

Filmnr	Filnavn	Fotoark_Id	Motivbeskrivelse	Retning_Setting_Mot
Cf34106	Cf34106_01.jpg	339767	Fält före schaktning.	N
Cf34106	Cf34106_02.jpg	339768	Fält före schaktning.	N
Cf34106	Cf34106_03.jpg	339769	Fält före schaktning.	S
Cf34106	Cf34106_04.jpg	339770	Fält före schaktning.	S
Cf34106	Cf34106_05.jpg	339771	Fält efter schaktning.	N
Cf34106	Cf34106_06.jpg	339772	Fält efter schaktning.	N
Cf34106	Cf34106_07.jpg	339773	Fält efter schaktning.	V
Cf34106	Cf34106_08.jpg	339774	Fält efter schaktning.	NV
Cf34106	Cf34106_09.jpg	339775	Fält efter schaktning.	V
Cf34106	Cf34106_10.jpg	339776	Fält efter schaktning.	V
Cf34106	Cf34106_11.jpg	339777	Fält efter schaktning.	V
Cf34106	Cf34106_12.jpg	339778	Fält efter schaktning.	S
Cf34106	Cf34106_13.jpg	339779	Fält efter schaktning.	SV
Cf34106	Cf34106_14.jpg	339780	Fält efter schaktning.	S
Cf34106	Cf34106_15.jpg	339781	S26 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_16.jpg	339782	S27 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_17.jpg	339783	S28 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_18.jpg	339784	S29 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_19.jpg	339785	S30 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_20.jpg	339786	S31 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_21.jpg	339787	S2 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_22.jpg	339788	S1 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_23.jpg	339789	S3 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_24.jpg	339790	S4 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_25.jpg	339791	S5 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_26.jpg	339792	S7 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_27.jpg	339793	S6 . Plan.	SV
Cf34106	Cf34106_28.jpg	339794	S8 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_29.jpg	339795	S11 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_30.jpg	339796	S32 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_31.jpg	339797	S9 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_32.jpg	339798	S10 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_33.jpg	339799	S33 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_34.jpg	339800	S14 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_35.jpg	339801	S16 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_36.jpg	339802	S15 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_37.jpg	339803	S34 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_38.jpg	339804	S35 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_39.jpg	339805	S12 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_40.jpg	339806	S13 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_41.jpg	339807	S36 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_42.jpg	339808	S37 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_43.jpg	339809	S17 . Plan.	Ø

Cf34106	Cf34106_44.jpg	339810	S18 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_45.jpg	339811	S19 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_46.jpg	339812	S38 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_47.jpg	339813	S39 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_48.jpg	339814	S40 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_49.jpg	339815	S21 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_50.jpg	339816	S23 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_51.jpg	339817	S22 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_52.jpg	339818	S41 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_53.jpg	339819	S24 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_54.jpg	339820	S42 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_55.jpg	339821	S43 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_56.jpg	339822	S44 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_57.jpg	339823	S45 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_58.jpg	339824	S46 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_59.jpg	339825	S20 . Plan.	NØ
Cf34106	Cf34106_60.jpg	339826	S25. Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_61.jpg	339827	S47 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_62.jpg	339828	S48 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_63.jpg	339829	S49 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_64.jpg	339830	S60 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_65.jpg	339831	S61 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_66.jpg	339832	S54 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_67.jpg	339833	S58 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_68.jpg	339834	S62 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_69.jpg	339835	S63 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_70.jpg	339836	S64 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_71.jpg	339837	S50 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_72.jpg	339838	S53 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_73.jpg	339839	S57 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_74.jpg	339840	S65 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_75.jpg	339841	S66 . Profil.	Ø
Cf34106	Cf34106_76.jpg	339842	S56 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_77.jpg	339843	S59 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_78.jpg	339844	S55 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_79.jpg	339845	S51 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_80.jpg	339846	S52 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_81.jpg	339847	S68 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_82.jpg	339848	S67 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_83.jpg	339849	S80 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_84.jpg	339850	S81 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_85.jpg	339851	S78 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_86.jpg	339852	S79 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_87.jpg	339853	S77 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_88.jpg	339854	S76 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_89.jpg	339855	S74 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_90.jpg	339856	S73 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_91.jpg	339857	S72 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_92.jpg	339858	S83 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_93.jpg	339859	S82 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_94.jpg	339860	S82 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_95.jpg	339861	S71 . Plan.	S

Cf34106	Cf34106_96.jpg	339862	S75 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_97.jpg	339863	S70 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_98.jpg	339864	S84 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_99.jpg	339865	S95 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_100.jpg	339866	S85 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_101.jpg	339867	S92 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_102.jpg	339868	S90 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_103.jpg	339869	S85 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_104.jpg	339870	S93 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_105.jpg	339871	S91 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_106.jpg	339872	S89 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_107.jpg	339873	S94 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_108.jpg	339874	S86 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_109.jpg	339875	S87 . Plan.	SØ
Cf34106	Cf34106_110.jpg	339876	S96 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_111.jpg	339877	S97 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_112.jpg	339878	S98 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_113.jpg	339879	S99 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_114.jpg	339880	S108 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_115.jpg	339881	S109 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_116.jpg	339882	S100 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_117.jpg	339883	S101 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_118.jpg	339884	S107 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_119.jpg	339885	S103 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_120.jpg	339886	S104 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_121.jpg	339887	S105 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_122.jpg	339888	S102 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_123.jpg	339889	S106 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_124.jpg	339890	S111 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_125.jpg	339891	S110 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_126.jpg	339892	S112 . Plan.	SV
Cf34106	Cf34106_127.jpg	339893	S113 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_128.jpg	339894	S114 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_129.jpg	339895	S116 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_130.jpg	339896	S116 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_131.jpg	339897	S115 . Plan.	V
Cf34106	Cf34106_132.jpg	339898	Fält innan utgrävningen.	N
Cf34106	Cf34106_133.jpg	339899	Fält innan utgrävningen.	NØ
Cf34106	Cf34106_134.jpg	339900	Fält innan utgrävningen.	NØ
Cf34106	Cf34106_135.jpg	339901	Fält innan utgrävningen.	NØ
Cf34106	Cf34106_136.jpg	339902	S69 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_137.jpg	339903	S117 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_138.jpg	339904	S118 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_139.jpg	339905	S119 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_140.jpg	339906	S8 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_141.jpg	339907	S120 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_142.jpg	339908	S121 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_143.jpg	339909	S122 . Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_144.jpg	339910	S123 . Plan.	N
Cf34106	Cf34106_145.jpg	339911	S7 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_146.jpg	339912	S17 . Profil.	Ø
Cf34106	Cf34106_147.jpg	339913	S121 . Profil.	N

Cf34106	Cf34106_148.jpg	339914	S123 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_149.jpg	339915	S2 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_150.jpg	339916	S43 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_151.jpg	339917	S3 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_152.jpg	339918	S37 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_153.jpg	339919	S37 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_154.jpg	339920	S50 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_155.jpg	339921	S41 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_156.jpg	339922	S42 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_157.jpg	339923	S100 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_158.jpg	339924	S38 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_159.jpg	339925	S38 . Profil.	S
Cf34106	Cf34106_160.jpg	339926	S26 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_161.jpg	339927	S86 . Profil.	NNV
Cf34106	Cf34106_162.jpg	339928	S94 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_163.jpg	339929	S101 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_164.jpg	339930	S89 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_165.jpg	339931	S93 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_166.jpg	339932	S25D . Profil. Östväänd profil.	V
Cf34106	Cf34106_167.jpg	339933	S25D . Profil. Sydvänd profil.	N
Cf34106	Cf34106_168.jpg	339934	S88 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_169.jpg	339935	S25B . Profil. Östväänd profil.	V
Cf34106	Cf34106_170.jpg	339936	S25B . Profil. Nordväänd profil.	S
Cf34106	Cf34106_171.jpg	339937	S107 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_172.jpg	339938	S104 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_173.jpg	339939	S20 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_174.jpg	339940	S20 . Profil.	SV
Cf34106	Cf34106_175.jpg	339941	S103 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_176.jpg	339942	S105 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_177.jpg	339943	S90. Profil. Nordöstväänd profil.	SV
Cf34106	Cf34106_178.jpg	339944	S90 . Profil. Sydvästväänd profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_179.jpg	339945	S112 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_180.jpg	339946	S21 . Profil.	V
Cf34106	Cf34106_181.jpg	339947	S29 . Profil.	Ø
Cf34106	Cf34106_182.jpg	339948	S6 . Profil.	SV
Cf34106	Cf34106_183.jpg	339949	S57 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_184.jpg	339950	S48 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_185.jpg	339951	S48 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_186.jpg	339952	S16. Plan.	S
Cf34106	Cf34106_187.jpg	339953	S15 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_188.jpg	339954	S15 och S16 . Plan.	S
Cf34106	Cf34106_189.jpg	339955	S114 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_190.jpg	339956	S63 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_191.jpg	339957	S59 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_192.jpg	339958	S55 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_193.jpg	339959	S15 och S16 . Profil.	NNV
Cf34106	Cf34106_194.jpg	339960	S72 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_195.jpg	339961	S52 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_196.jpg	339962	S96 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_197.jpg	339963	S77 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_198.jpg	339964	S73 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_199.jpg	339965	S95 . Profil.	N

Cf34106	Cf34106_200.jpg	339966	S74 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_201.jpg	339967	S98 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_202.jpg	339968	S70 . Profil.	SV
Cf34106	Cf34106_203.jpg	339969	S75 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_204.jpg	339970	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_205.jpg	339971	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_206.jpg	339972	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_207.jpg	339973	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_208.jpg	339974	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_209.jpg	339975	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_210.jpg	339976	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_211.jpg	339977	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_212.jpg	339978	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_213.jpg	339979	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_214.jpg	339980	Fältöversikt från skoltaket.	Ø
Cf34106	Cf34106_215.jpg	339981	S31 . Profil.	NNØ
Cf34106	Cf34106_216.jpg	339982	S71 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_217.jpg	339983	S102 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_218.jpg	339984	S124. Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_219.jpg	339985	S125. Plan.	Ø
Cf34106	Cf34106_220.jpg	339986	S87 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_221.jpg	339987	S117 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_222.jpg	339988	S126. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_223.jpg	339989	S127. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_224.jpg	339990	S124 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_225.jpg	339991	S24 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_226.jpg	339992	S128. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_227.jpg	339993	S129. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_228.jpg	339994	S53 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_229.jpg	339995	S131. Plan.	V
Cf34106	Cf34106_230.jpg	339996	S130. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_231.jpg	339997	S127 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_232.jpg	339998	S126 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_233.jpg	339999	S19 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_234.jpg	340000	S130 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_235.jpg	340001	S11 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_236.jpg	340002	S18 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_237.jpg	340003	S131 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_238.jpg	340004	S132. Plan.	V
Cf34106	Cf34106_239.jpg	340005	S99 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_240.jpg	340006	S132 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_241.jpg	340007	S9 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_242.jpg	340008	S81 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_243.jpg	340009	S82 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_244.jpg	340010	S58 . Profil.	SV
Cf34106	Cf34106_245.jpg	340011	S51 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_246.jpg	340012	S76 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_247.jpg	340013	S84 . Profil.	NØ
Cf34106	Cf34106_248.jpg	340014	S22 . Profil.	V
Cf34106	Cf34106_249.jpg	340015	S116 . Profil.	Ø
Cf34106	Cf34106_250.jpg	340016	S118 . Profil.	NV
Cf34106	Cf34106_251.jpg	340017	S83 . Profil.	N

Cf34106	Cf34106_252.jpg	340018	S5 . Profil.	S
Cf34106	Cf34106_253.jpg	340019	S133. Plan.	N
Cf34106	Cf34106_254.jpg	340020	S133 . Profil. Sydvänd profil.	N
Cf34106	Cf34106_255.jpg	340021	S133 . Profil. Nordvänd profil.	S
Cf34106	Cf34106_256.jpg	340022	S1 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_257.jpg	340023	S97 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_258.jpg	340024	S62 . Profil.	SV
Cf34106	Cf34106_259.jpg	340025	S30 . Profil.	N
Cf34106	Cf34106_260.jpg	340026	Avslutande bilder av fält.	N
Cf34106	Cf34106_261.jpg	340027	Avslutande bilder av fält.	Ø
Cf34106	Cf34106_262.jpg	340028	Avslutande bilder av fält.	Ø
Cf34106	Cf34106_263.jpg	340029	Avslutande bilder av fält.	Ø
Cf34106	Cf34106_264.jpg	340030	Avslutande bilder av fält.	Ø
Cf34106	Cf34106_265.jpg	340031	Avslutande bilder av fält.	Ø
Cf34106	Cf34106_266.jpg	340032	Avslutande bilder av fält.	S
Cf34106	Cf34106_267.jpg	339766	Öppnade ytan i norr efter grävning.	N

8.5. ANALYSER

1. Vedartsanalys
2. C14-analys

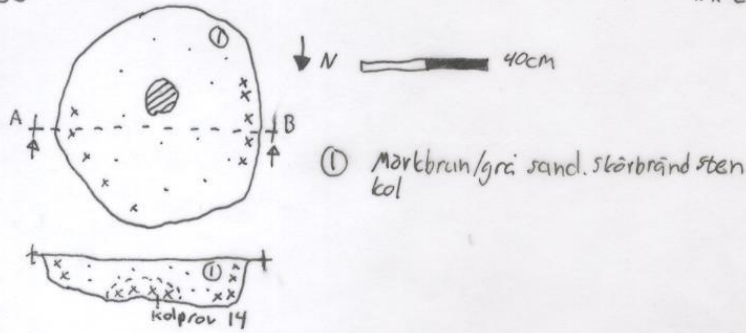
8.6. KART

1. Fälten, översikt.
2. Södra fältet i detalj.
3. Fältens placering.

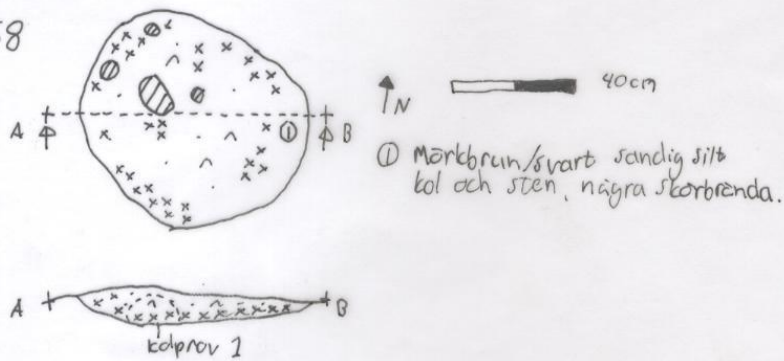
Prestegårdsløkkene 39/1 Kristiansand Vest-Agder
 Teckning 1 : S5. S8. S11. S17

∴ sand ● sten
 ^^ silt
 x x kol

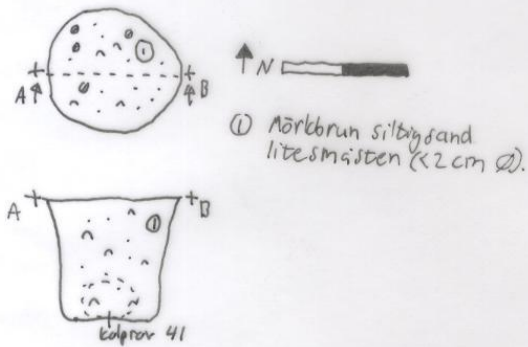
S5

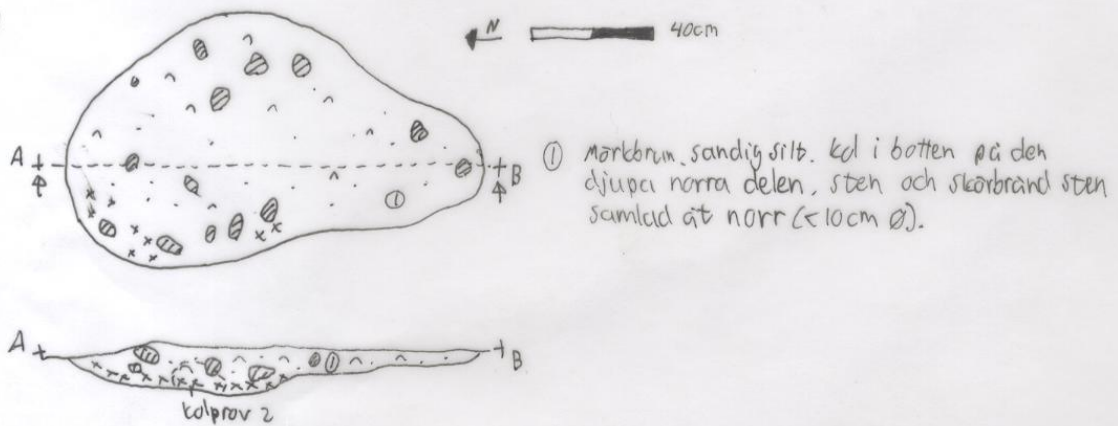
S8

S11

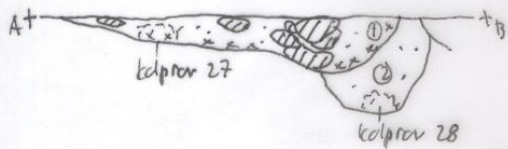
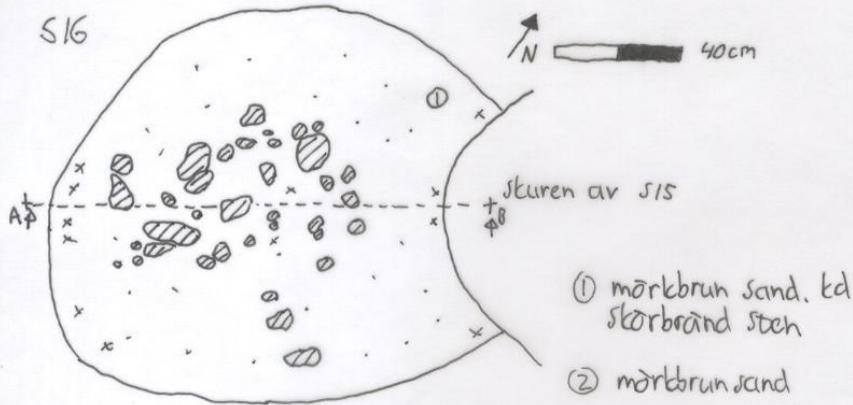

S17

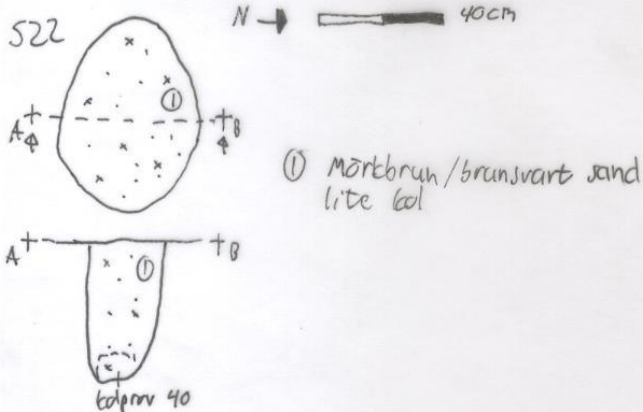
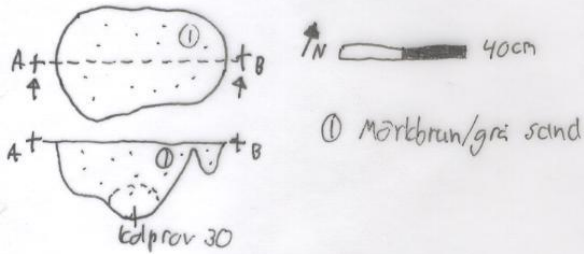

Prestegårdsløkkene 39/1 Kristiansand Vest-Agder
Teckning 2: s16, s18, s22

∴ sand ⊙ sten
~ ~ s16
x x kol

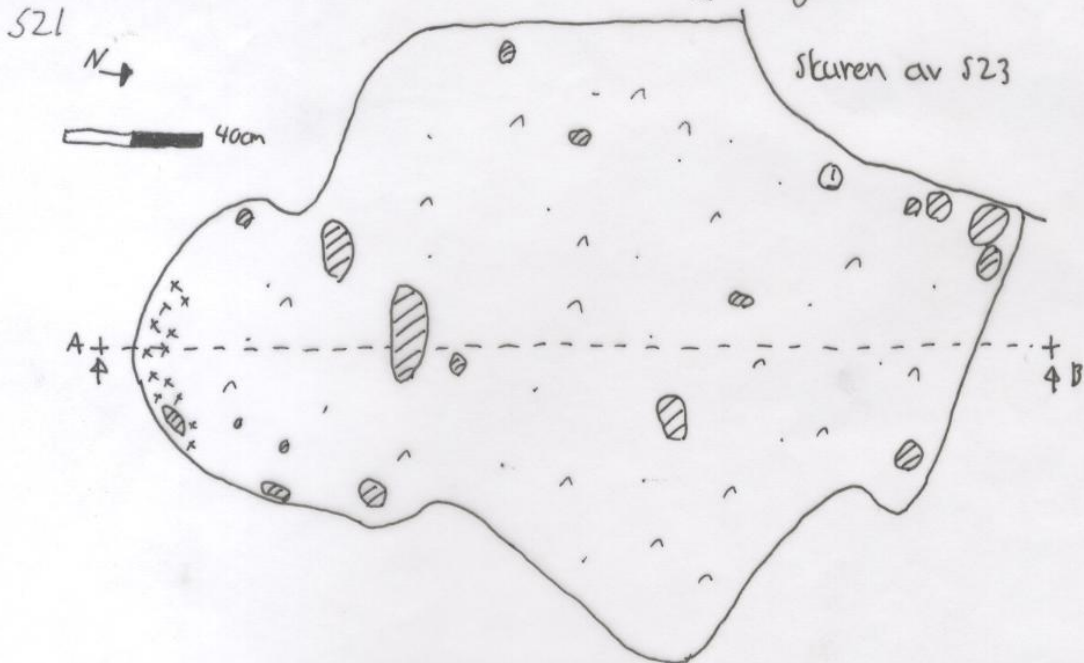

S18

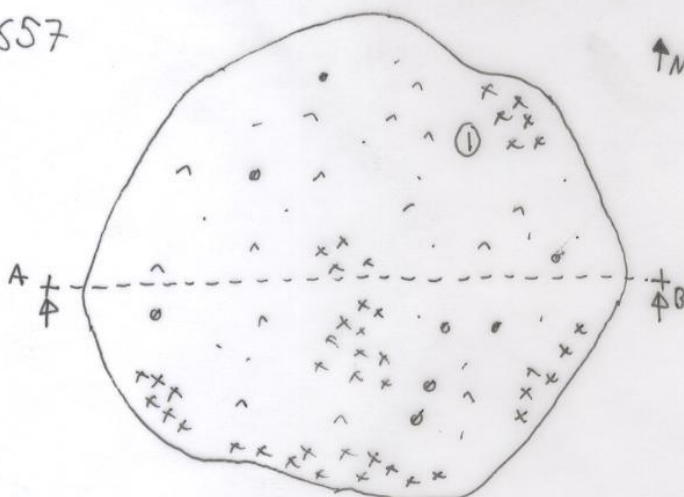
Prestegårdsløkkene 39/1 Kristiansand Vest-Agder
 Tegning 3:521, 557

- ∴ sand ⊙ sten
- ^ ^ silt
- xx kol
- ⊗ kollager

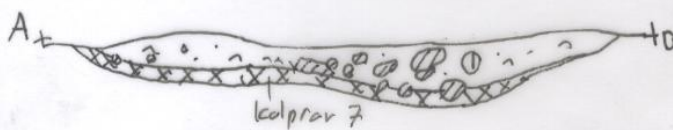

① brun sandlig silt. Mycket sten, en del stora (<30cm Ø). De flesta mindre (<10cm Ø). kollager i botten

557

① mörkbrun/svart sandig silt sten (<10cm Ø). kol

Prestegårdsløkene 39/1 Kristiansand Vest-Agder
 Teckning 4:524, 550, 552, 593

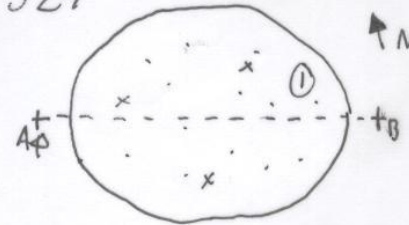
∴ sand ⊙ sten

^ ^ silt

x x kvl

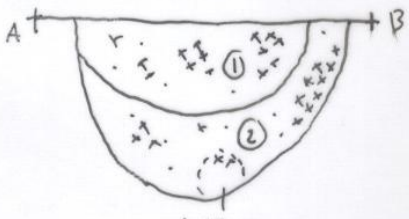
⊗ kullager

524

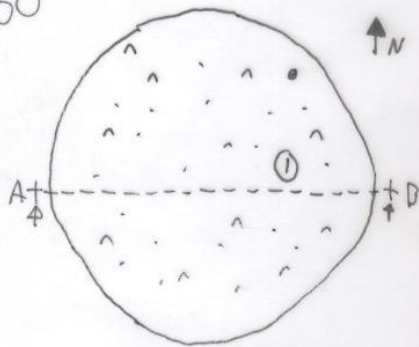
① mörkbrun/svartbrun grovkornig sand, kvl

② mörkbrun/svartbrun grovkornig sand, kvl
 fläckar med rödbrun sand

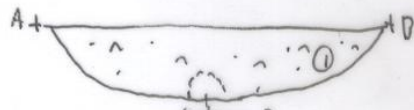

kvlprov 18

550

① relativt homogen mörkbrun/grå sandig silt, lite
 sten (< 8cm ø). fläckvis linder med något ljvare
 silt.

kvlprov 7

552

① mörkbrun sandig silt, lite småsten (< 2cm ø).

kvlprov 31

593

① mörkbrun sandig silt, småsten (< 1cm ø).

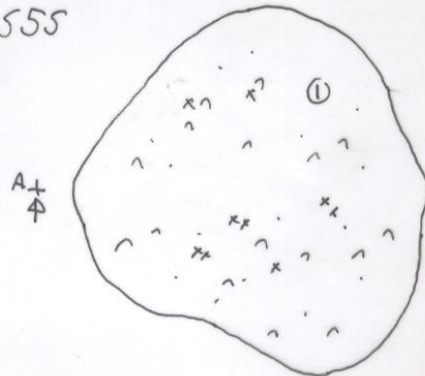

kvlprov 16

Prestegårdsløkkene 39/1 Kristiansand vest-Agder
 Teckning S: 555. 5100. 5105

∴ sand sten
 ^ ^ silb
 x x kd
 // // kollager

555

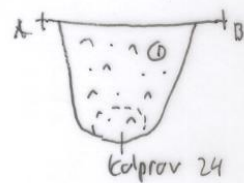
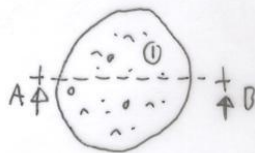
- ① mørkbrun sandig silt, lite småsten (<4cm Ø), kd
- ② brun sand, lite småsten (<4cm Ø)
- ③ oranje sand/grus
- ④ mørkbrun/grø sand/grus
- ⑤ oranje sand/grus

5100

- ① mørkbrun/svart sandig silt, lite sten (<2cm Ø), kd
- ② brun silb sand, lite småsten (<1cm Ø).

5105

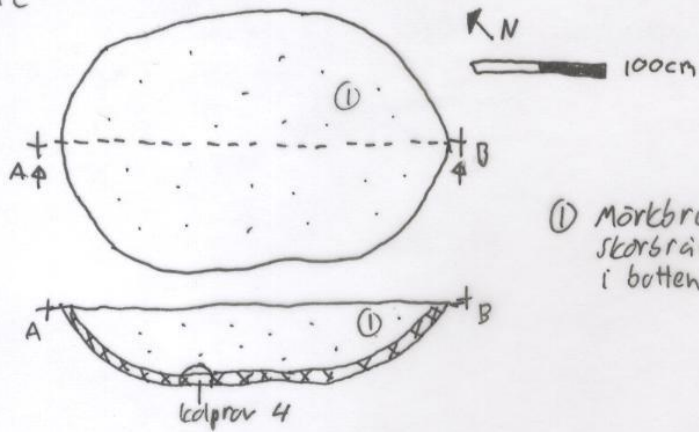

- ① mørkbrun sandig silt, lite småsten (<1cm Ø).

Prestegårdsløkkene 39/1 Kristiansand Vest-Agder
 Teckning 6: 5112, 5114, 5131

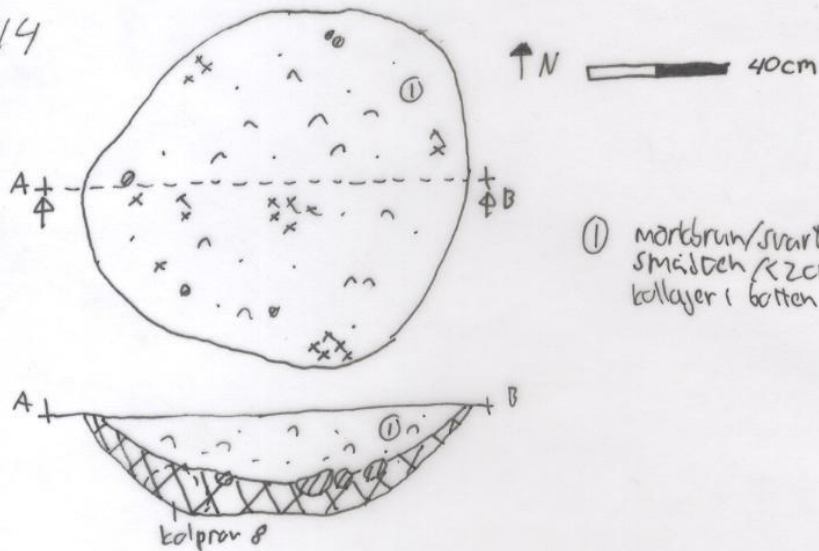
∴ sand ⊙ sten
 ^ silt
 x x kol
 # kallager

5112

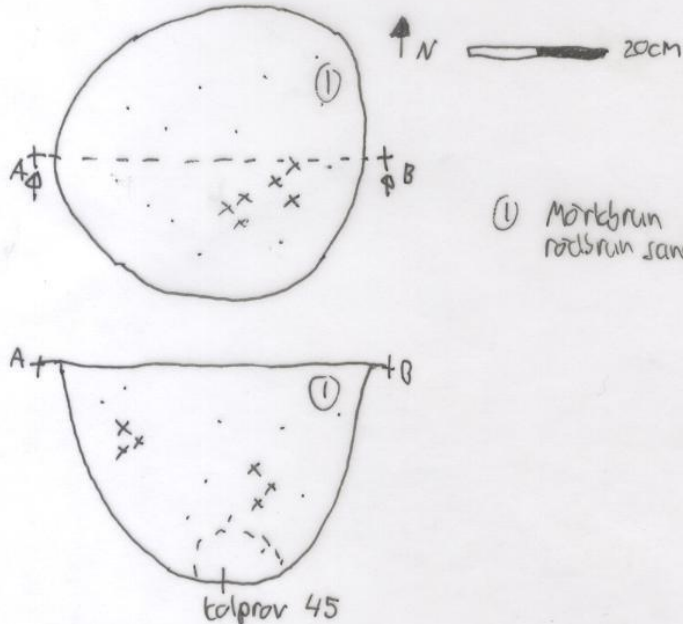
① Mørkebrun/grø sand, full med skorbränd sten (<20cm ø). kallager i botten

5114

① mørkebrun/svart sandig silt, lite småsten (<2cm ø). skorbrändsten (12cm ø). kallager i botten

5131

① Mørkebrun grov sand, fläckar av rödbrun sand, kol

Høeg – Pollen 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 9/1-10.

Til Anne Skogsfjord og Zanette Tsigaridas Glørstad, KHM, Boks 6762 St. Olavs plass, 0130 OSLO.

Analyse av 15 kullprøver fra Prestegårdsløkkene, 39/1, Kristiansand, Vest Agder, C 57215.

KP 1, S8.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 31 *Betula* (bjerk) og 9 *Tilia* (lind). Godt daterbart materiale 17,2 + 4,4 g + 1 bit *Betula* 1,7 g.

KP 3, S50.

Det ble bestemt 20 biter. Av disse var 13 *Betula* (bjerk), 4 *Corylus* (hassel), 2 *Quercus* (eik) og 1 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 0,1 g.

KP 4, S112.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 38 *Quercus* (eik) og 2 *Pinus* (furu).

KP 5, S21.

Det ble bestemt 20 biter. Av disse var 2 *Betula* (bjerk), 3 *Quercus* (eik) og 15 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale g.

KP 7, S57.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 36 *Betula* (bjerk), 2 *Salix/Populus* (selje, vier/osp) og 2 *Tilia* (lind). Godt daterbart materiale 16,1 + 0,7 g + 1 bit *Betula* 6,9 g.

KP 8, S114.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 24 *Betula* (bjerk), 7 *Corylus* (hassel), 6 *Quercus* (eik) og 3 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 11,2 + 1 bit *Betula* 1,1 g.

KP 15, S100.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 2 *Betula* (bjerk), 18 *Corylus* (hassel) og 20 *Quercus* (eik). Godt daterbart materiale 1,1 + 1 bit *Corylus* 0,1 g.

KP 16, S93.

Det ble bestemt 25 biter. Av disse var 11 *Betula* (bjerk), 7 *Corylus* (hassel), 1 *Salix/Populus* (selje, vier/osp), 2 *Quercus* (eik) og 4 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 1,1 + 1 bit *Betula* 0,05 g.

KP 18, S24.

Det ble bestemt 20 biter. Av disse var 14 *Betula* (bjerk), 1 *Corylus* (hassel), 2 *Quercus* (eik) og 3 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 0,1 g.

KP 24, S105.

Det ble bestemt 35 biter. Av disse var 15 *Betula* (bjerk), 11 *Corylus* (hassel), 1 *Salix/Populus* (selje, vier/osp), 7 *Quercus* (eik) og 1 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 0,3 + 1 bit *Betula* 0,05 g.

KP 28, S16.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 19 *Betula* (bjerk), 12 *Corylus* (hassel), 1 *Salix/Populus* (selje, vier/osp), 5 *Quercus* (eik) og 3 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 1,1 + 1 bit *Betula* 0,1 g.

KP 30, S18.

Det ble bestemt 20 biter. Av disse var 10 *Betula* (bjerk), 3 *Corylus* (hassel), 1 *Fraxinus* (ask), 2 *Quercus* (eik) og 4 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 0,1 g.

KP 40, S22.

Det ble bestemt 10 biter. Av disse var 6 *Betula* (bjerk) og 4 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 0,05 g.

KP 41, S11.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 33 *Betula* (bjerk), 2 *Tilia* (lind), 1 *Salix/Populus* (selje, vier/osp) og 4 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 4,2 + 1 bit *Betula* 0,1 g.

KP 45, S131.

Det ble bestemt 30 biter. Av disse var 13 *Betula* (bjerk), 6 *Corylus* (hassel), 2 *Salix/Populus* (selje, vier/osp) og 9 *Pinus* (furu). Godt daterbart materiale 1,0 + 1 bit *Betula* 0,05 g.

Helge Ivar Røy.

Analys 1. Vedartsanalys.

Vedlegg / Tilhører
Sak: 08/2109-3

SKANNE I

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefaks 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Skogsfjord, Anne
KHM/Fornminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4338

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Dateret del	¹⁴ C alder for nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TRa-648	KP1, S8, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1690 ± 30	AD340-410	-25.4
TRa-649	KP3, S50, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk, hassel		1400 ± 30	AD640-665	-26.8
TRa-650	KP4, S112, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Furu		1650 ± 30	AD395-430	-24.4
TRa-651	KP5, S21, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1640 ± 30	AD405-435	-27.7
TRa-652	KP7, S57, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1620 ± 30	AD415-445	-27.5
TRa-653	KP8, S114, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1645 ± 30	AD400-430	-29.2
TRa-654	KP15, S100, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Hassel		1525 ± 30	AD540-600	-27.5
TRa-655	KP16, S93, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1675 ± 30	AD345-420	-28.5
TRa-656	KP18, S24, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Hassel		1600 ± 30	AD420-535	-26.3

Dato: 26 APR 2010

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Solvi Stene

Steinar Gulliksen

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Skogsfjord, Anne
KHM/Formminneseksjonen/UiO
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4338

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Densitet del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹⁴ C ‰
TRa-657	KP24, S105, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1495 ± 30	AD545-615	-25.7
TRa-658	KP28, S16, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1560 ± 30	AD440-550	-25.5
TRa-659	KP30, S18, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk, hassel ask		1535 ± 30	AD535-595	-25.9
TRa-660	KP40, S22, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1635 ± 30	AD405-435	-25.7
TRa-661	KP41, S11, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1670 ± 30	AD380-420	-27.4
TRa-662	KP45, S131, Prestegårdsløkkene, Kristiansand Vest-Agder	Trekull Bjørk		1650 ± 30	AD395-430	-25.3

Dato: 26 APR 2010

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Sølvi Stene
Sølvi Stene

Steinar Gulltksen
Steinar Gulltksen

FORKLARING TIL DATERINGSRAPPORTEN

Med prøvens ^{14}C alder forstås den tid som er medgått siden opptaket av biogent kullstoff opphørte. (Nåtid er satt til AD 1950). Den angitte feilgrense representerer et standardavvik slik som det defineres i statistikken, og dette innebærer at det vil være ca. 68% sannsynlighet for at prøvens alder faller innenfor denne feilgrense. Det oppførte standardavvik inkluderer usikkerhet i bestemmelsen av prøvens ^{14}C innhold og usikkerhet ved korreksjon for isotopisk fraksjonering. Halveringstiden for ^{14}C er forutsatt 5570 år.

Kalibrert alder finnes ved sammenlikning med målinger av ^{14}C aktivitet i årringsdaterte treringer. Korrekt historisk alder vil med 68% sannsynlighet ligge i det oppgitte intervall, men på grunn av uregelmessigheter i kalibreringskurven er det uklart hvilken del av intervallet som er mest sannsynlig. Mer detaljerte opplysninger om dette kan fås ved henvendelse til laboratoriet. Det er benyttet et kalibreringsprogram utarbeidet ved University of Washington, Seattle (Stuiver & Reimer, 1987).

Ved kalibrering av torv, gytje og sedimentprøver er det antatt et tids spenn på 100 år før dannelsen av materialet.

For marine prøver inkluderer dateringsresultatet korreksjon for reservoireffekt (havvannets tilsynelatende alder). Denne utgjør 440 år for ^{14}C alder, mens korreksjonen for kalibrert alder er avhengig av hvor prøven er funnet (Sør-Norge, Nord-Norge, Svalbard etc.).

Den oppgitte $\delta^{13}\text{C}$ verdi er anvendt for korreksjon av prøvens aktivitet for isotopisk fraksjonering til $-25,0$ ‰ relativt PDB.

Når flere fraksjoner av samme materiale er datert, betegnes disse med A, B osv. For gytje/sedimenter er alltid A den lutløselige del og B den ukløselige. For skjell regnes fraksjonene utenfra, dvs. A er den fraksjon som først frigjøres ved etsing med syre.

KJEMISK FORBEHANDLING

Trekull, tre og torv

Prøven ble behandlet med fortynnet natriumhydroksydoppløsning (5g/100ml) for å fjerne mulig innhold av humussyrer. Videre ble den behandlet med fortynnet saltsyre (5ml/100ml) for fjerning av karbonater.

Gytje/sedimenter

A. Lutløselig fraksjon

Prøven ble ekstrahert med fortynnet natriumhydroksydoppløsning (10g/100ml) og utfelt med saltsyre. Uløst del sentrifugert ut før utfelling.

B. Lutløselig fraksjon

Uløst del ble behandlet med fortynnet saltsyre (5ml/100ml) for å fjerne mulig innhold av karbonater.

Skjell

Det ytterste laget av skjellens ble etset bort med fortynnet saltsyre for å fjerne belegg med mulig innhold av yngre karbon.

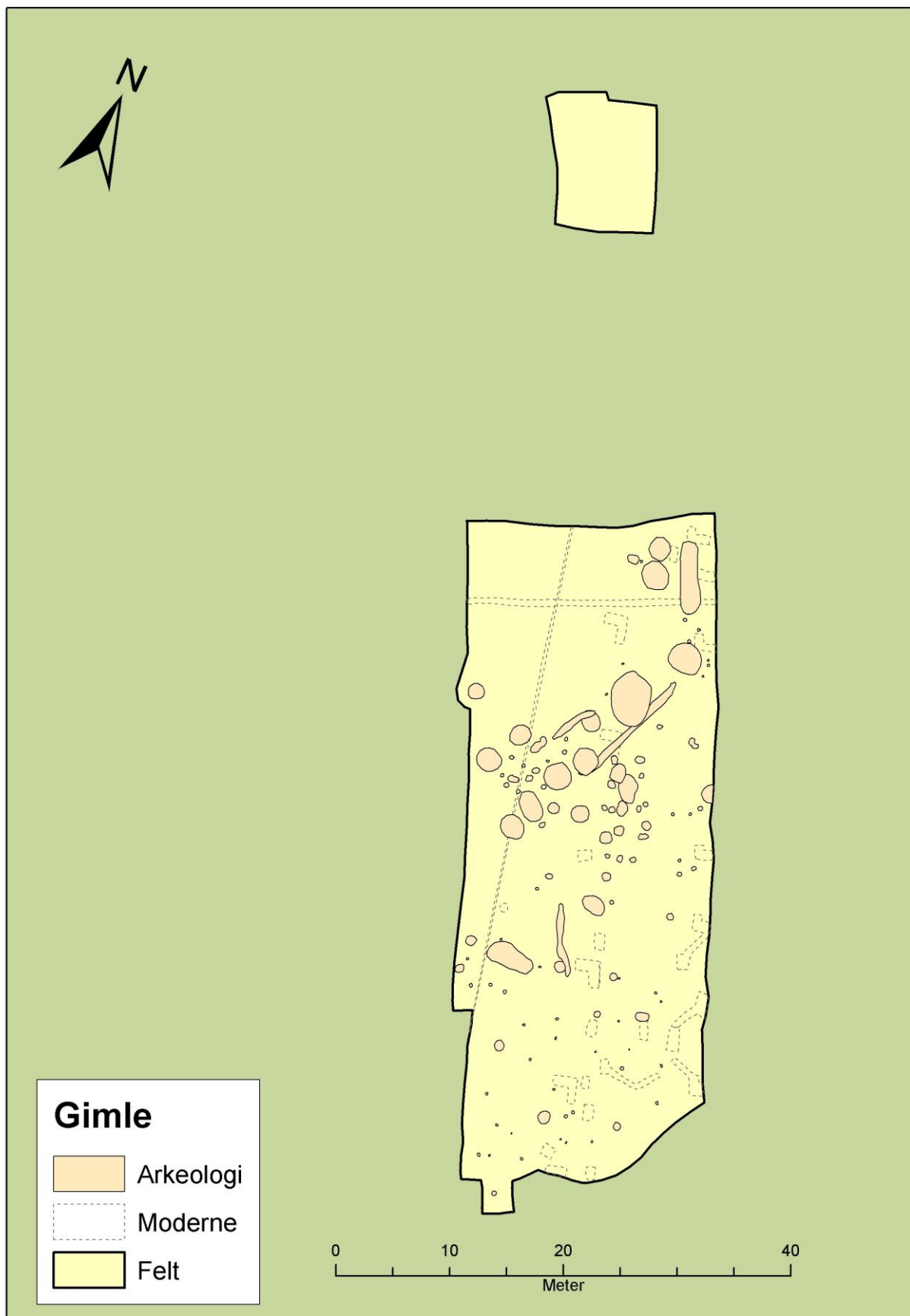
Bela

Uorganisk fraksjon fjernet ved behandling med fortynnet saltsyre (25ml/100ml) under vakuüm. Deretter behandlet med kald natriumhydroksydoppløsning (5g/100ml) for å fjerne humussyrer. Kollagenet ekstrahert med varmt destillert vann med pH=3 (justert med saltsyre), og inndampet til tørrhet.

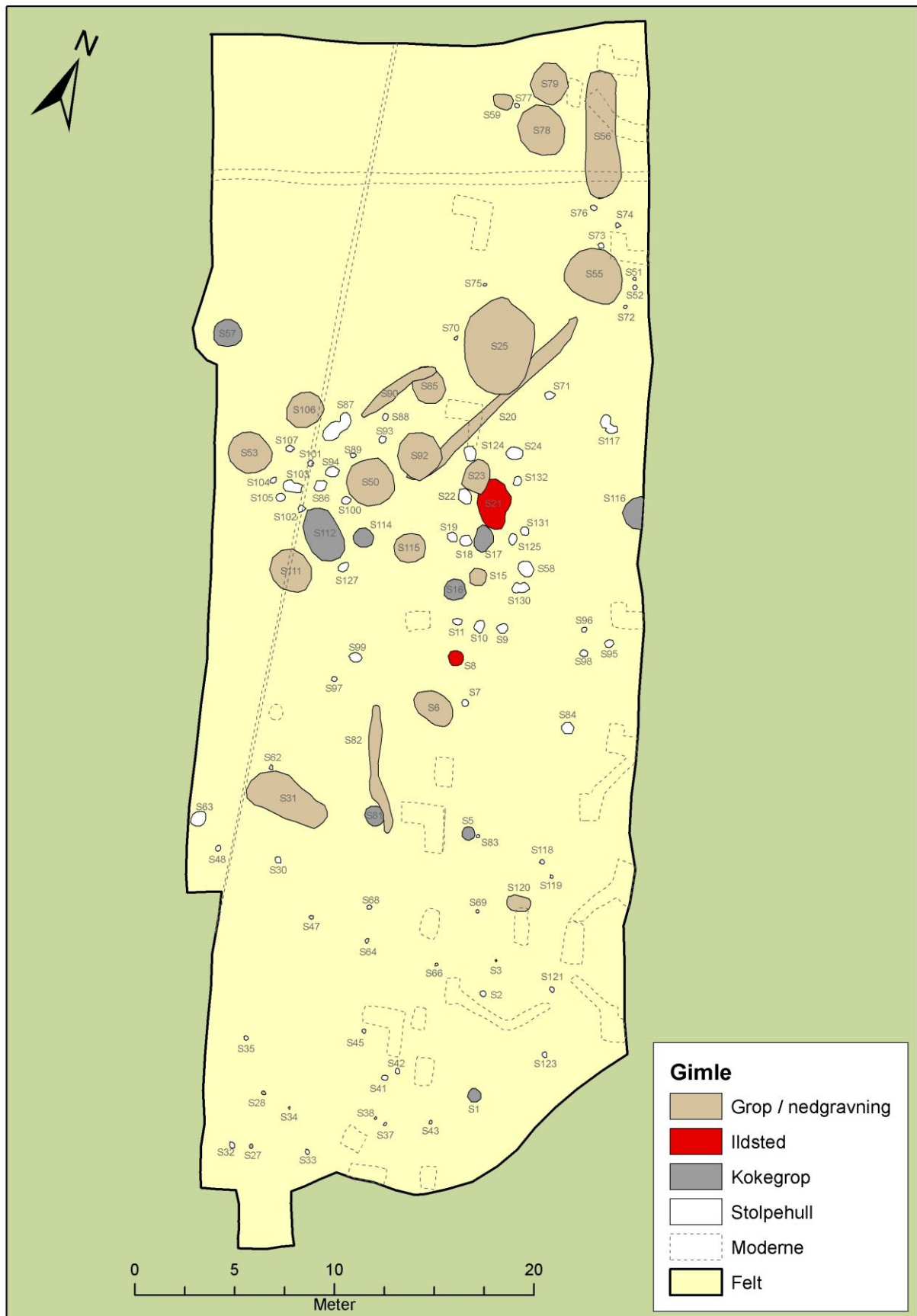
Oktober 1994

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

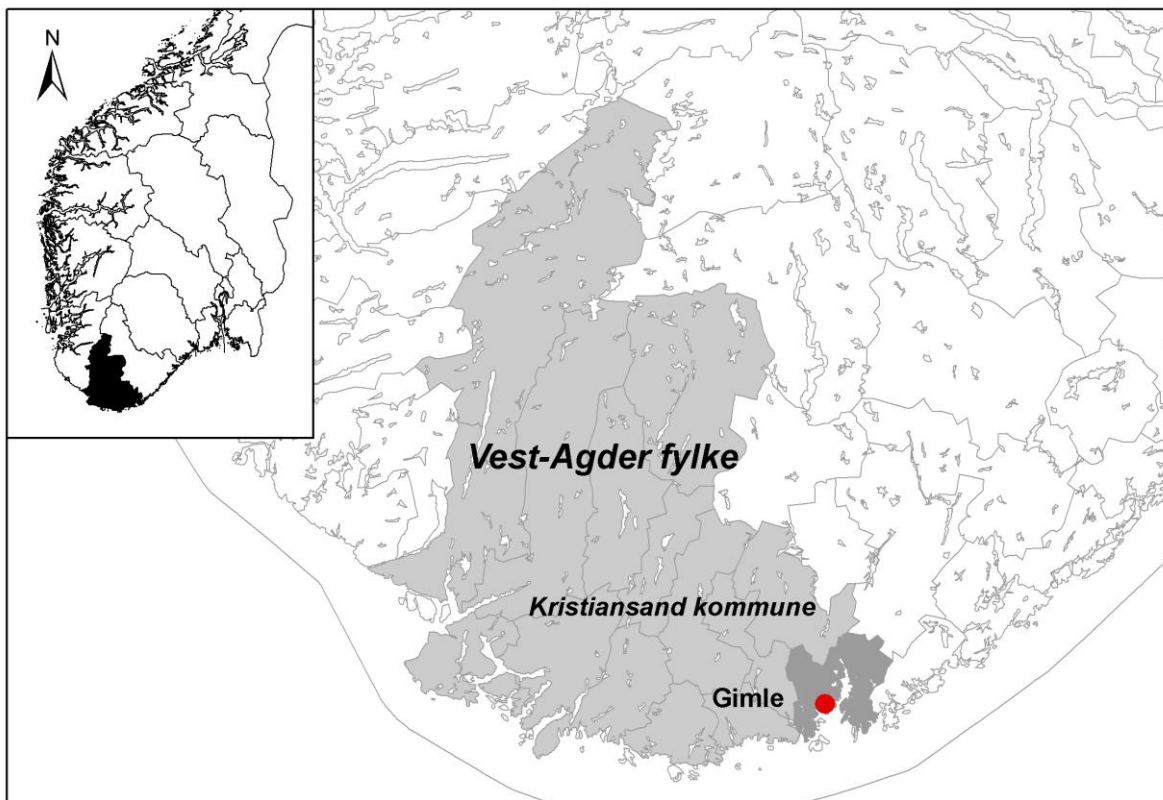
Analys 2. C14-analys.

1. Fälten, översikt.

2. Södra fältet i detalj.

3. Fältens placering.